

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
Факультет гуманітарних наук
Кафедра загального і слов'янського мовознавства

Кваліфікаційна робота
освітній ступінь – магістр

на тему: **«МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЙ
ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ ТА ЗВ'ЯЗНОСТІ В ТЕКСТАХ СУЧАСНИХ
УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ»**

Виконала студентка 2 року навчання
спеціальності 035.01 ФІЛОЛОГІЯ

Дубик Ірина Миколаївна

Керівник Куранова С. І.,
кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент

Рецензент Кучерова О. О.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської мови НаУКМА

Магістерська робота захищена
з оцінкою _____

Секретар ЕК _____
«_____» _____ 20__ р.

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ТА ЗВ'ЯЗНІСТЬ ЯК КАТЕГОРІЇ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ.....	8
1.1. Теорія та завдання лінгвістичного аналізу тексту.....	8
1.2. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження.....	12
1.3. Інтертекстуальність як категорія лінгвістичного аналізу тексту.....	16
1.4. Зв'язність як категорія лінгвістичного аналізу тексту.....	23
Висновки до розділу I.....	29
РОЗДІЛ 2. ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В ТЕКСТАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ.....	30
2.1. Цитування як форма інтертекстуальності.....	30
2.2. Алюзія як форма інтертекстуальності.....	37
2.3. Пародіювання як форма інтертекстуальності.....	44
Висновки до розділу II.....	47
РОЗДІЛ 3. ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЗВ'ЯЗНОСТІ В ТЕКСТАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ.....	49
3.1. Засоби вираження граматичної зв'язності в текстах сучасних українських пісень.....	49
3.2. Засоби вираження семантичної зв'язності в текстах сучасних українських пісень.....	55
3.3. Засоби вираження смислової зв'язності в текстах сучасних українських пісень.....	62
Висновки до розділу III.....	70
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:.....	80
ДОДАТОК 1.....	91
ДОДАТОК 2.....	93
ДОДАТОК 3.....	95

ВСТУП

Повномасштабне вторгнення РФ на територію України стало вагомим стимулом до появи великої кількості музичних творів, написаних українськими авторами. Пісні 2022-2023 років можна вважати потужним засобом інформаційного спротиву, оскільки вони не лише пропагують важливість перемоги України в цій війні, а ще й витісняють російську музику із сучасного українського медійного простору. Окрім того, на початку війни головною функцією таких пісень була (і досі є) підтримка морального духу цивільних та військових українців.

Оскільки постало питання витіснення російського контенту шляхом написання конкурентоздатної української музики, важливо зрозуміти, наскільки ця «нова» музика є якісною з точки зору її написання і чи справді вона здатна запропонувати українському слухачеві дійсно оригінальний контент. Для проведення цього дослідження нами було проаналізовано 60 текстів сучасних українських пісень, написаних в 2022-2023 роках (або ж які стали популярними в цей період) з позиції інтертекстуальності та зв'язності.

Категорія інтертекстуальності як «наявність у певному тексті слідів інших текстів» [62;514] дає можливість простежити, кого саме цитують, на що саме посилаються і в якій формі ці посилання репрезентовані українськими співаками. Інтертекстуальність дає можливість простежити глибину змісту цитованого або алюзійного матеріалу, розкрити його важливість (або неважливість) для сприйняття реципієнтом, тобто українським слухачем. Також важливо простежити, чому автори пісень обирають саме те чи інше джерело цитування/алюзії/пародіювання та наскільки часто такі одиниці повторюються в текстах пісень інших авторів. Інтертекстуальність стала предметом дослідження Р. Якобсона, Р. Барта, Ю. Крістевої, К. Леві-Стросса, У. Еко, Ю. Лотмана, А. Беннета, Ж. Дерріди, Р. Богранда, М. Ріффатера, Н. Корабльової, В. Галич, Л. Біловус, П. Іванишина, З. Мітосек, Є. Нахліка, В. Просалової, О. Переломової, О. Ткачука, М. Шаповала, А. Шистовської та ін.

Категорія зв'язності як «особливий вид зв'язку, який забезпечує континуум, тобто логічну послідовність, (темпоральну та/або просторову) взаємозалежність окремих повідомлень, фактів, дій та ін. (прим. – переклад І. Д.)» [19;87] дає можливість простежити, наскільки текст є логічно організованим та структурованим, чи поєднуються його елементи в єдине ціле. Зв'язність часто дорівнює якості написання тексту, оскільки за її наявності текст стає плавною та логічною розповіддю, яка буде зрозуміла навіть тим читачам, які слабо знайомі із контекстом. Ця категорія особливо важлива для сучасної української музики, оскільки часто автори пісень апелюють не так до змісту та логіки повідомлення, як до його форми, що інколи стає причиною хаотично написаного тексту. Зв'язність досліджували М. К. Хеллідей, Р. Хассан, Е. Косеріу, А.-Ж. Греймас, Р. Богранд, В. Скалічка, В. Кожевнікова, Л. Бабенко, К. Рябова, О. Леднік, О. Кулик, Н. Формусяк, Г. Інфантова, А. Леонтьєва та ін.

Для проведення цього дослідження нами було проаналізовано такі тексти сучасних українських пісень: *«Фортеця Бахмут»* («Антитіла»), *«Добрий день, everybody»* («Мюслі Ua»), *«Пес Патрон»* («Karta Svit»), *«Козацькому роду нема переводу»* (Jerry Heil), *«Ой у лузі»* (Андрій Хливнюк), *«Мрія»* (Jerry Heil), *«Купала»* (Jerry Heil, alyona alyona, & ela), *«Москаль некрасівий»* (Jerry Heil & Verka Serduchka), *«Кохайтесь, чорноброві»* (Jerry Heil), *«Рідні мої»* (alyona alyona & Jerry Heil), *«Вова, ї* їх б*»* («Мюслі Ua»), *«Стефанія»* («KALUSH»), *«Ластівки»* (Chico & Qatoshi), *«Враже»* (Angy Kreyda), *«Біля тополі»* («SHUMEI»), *«Україна переможе»* (Олександр Пономарьов, Михайло Хома, Тарас Тополя, Євген Кошовий, Юрій Ткач, Петро Чорний), *«Чути гімн»* (Skofka), *«Азовстальдесь там під зорями»* (Delamer), *«Дике поле»* (YARMAK), *«Ванька-Встанька»* (Маша Кондратенко), *«Тривога»* («SHUMEI»), *«Лелека»* (MamaRika & YAKTAK), *«Жовті мальви»* (Wellboy), *«Гей, плине кача»* («Піккардійська Терція»), *«Ми з України»* (DZIDZIO, Наталія Могилевська, Тіна Кароль, Фагот, Юлія Саніна, MELOVIN, Оля Цибульська, ALEKSEEV, Настя Каменських, Злата Огнєвіч, Сергій Бабкін та ін.), *«Допоможе ЗСУ»* (Chico & Qatoshi), *«До батьків»* (Krechet & Kola), *«Шо ви, браття»* (jockii druce), *«Повернись живим»* («БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ»), *«Квіти мінних*

зон» («Океан Ельзи»), «*Місто Марії*» («Океан Ельзи»), «*Весна*» («Океан Ельзи»), «*Повітряна тривога в Криму*» («Spiv Brativ»), «*Укриття*» (TANKATAKA), «*Батько наш Бандера*» (Glova, Manin, Govorun), «*Скільки ще*» («Chekson»), «*Мамо*» (Kornel), «*Не забудем і не пробачим*» (Skofka), «*Гуляли*» (Kozak Siromaha), «*Шлях*» (Skylerr & Goubenko), «*Віддаю Притулі*» (Шугар), «*Міста-герої*» (Diandi), «*Паляниця*» (Banar), «*Donbas*» (YourCoach), «*ЗСУ*» («Ціна ритму»), «*Беха*» («paashee»), «*Voin*» (YARMAK & Tarabarova), «*Реве та стогне*» (IZI SURF), «*Вороги*» (хейтспіч & киця має кізмі), «*Это вы виноваты*» (SKRYAGA), «*Бандера*» (krasavaklassniy), «*Крейсер “москва”*» (Zinchenko), «*Ой на ой*» (Skofka), «*Трактористи*» (Zinchenko), «*Хай нам, брате, пощастить*» (YARMAK), «*Бахмут*» («Spiv Brativ»), «*Maskva*» («Spiv Brativ»), «*Моя країна*» (YARMAK), «*Воїни світла*» (Lyapis Trubetskoy), «*Нумо, козаки*» («KALUSH» & Kozak Siromaha).

Актуальність цього дослідження зумовлена наявністю великої кількості українських пісень як засобу спротиву в інформаційній війні. Однак не всі тексти сучасних українських виконавців можна вважати якісними з точки зору лінгвістики. Це дослідження дає можливість простежити, наскільки якісно написано є сучасна українська музика та які цінності вона пропагує шляхом використання засобів мови.

Об'єктом дослідження є 60 текстів сучасних українських пісень.

Предметом дослідження є засоби вираження інтертекстуальності та зв'язності в текстах сучасних українських пісень.

Мета дослідження – дослідити основні засоби вираження інтертекстуальності та зв'язності в текстах сучасних українських пісень.

Досягнення мети передбачає виконання таких завдань:

- Дослідити теоретичне підґрунтя понять «інтертекстуальність» та «зв'язність».
- Виокремити параметри інтертекстуальності та зв'язності тексту, необхідні для проведення дослідження.
- Проаналізувати тексти сучасних українських пісень з позиції вияву засобів інтертекстуальності в них.

- Проаналізувати тексти сучасних українських пісень з позиції вияву засобів зв'язності в них.
- Зробити висновки за результатами дослідження.

Для реалізації поставлених завдань було використано такі **методи**:

- *метод суцільної вибірки* (виокремлення елементів інтертекстуальності та зв'язності);
- *семантичний аналіз* (дослідження значень слів та фраз у певному контексті);
- *дискурсивний аналіз* (дослідження логічної та структурної організації тексту);
- *описовий* (аналіз та пояснення особливостей використання засобів вираження інтертекстуальності та зв'язності);
- *порівняння* (порівняння текстів з позиції вияву в них засобів вираження інтертекстуальності та зв'язності);
- *класифікація та систематизація даних та кількісні підрахунки*.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що тексти сучасних українських пісень є майже не дослідженими українськими мовознавцями, що зумовлено, головним чином, часом написання цих текстів.

Матеріалом дослідження є 60 текстів сучасних українських пісень, а також засоби вираження інтертекстуальності та зв'язності в них.

Практичне значення роботи полягає у тому, що матеріали цього дослідження можуть бути використані в курсах лінгвістичного аналізу тексту, соціолінгвістики, дискурс-лінгвістики, у спецкурсах та спецсемінарах. Окрім цього, результати цього дослідження допоможуть скласти цілісне уявлення про стан української музики в роки російсько-української війни, що може бути предметом подальших міждисциплінарних досліджень.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку джерел фактичного матеріалу (60 позицій), списку джерел використаної літератури (82 позиції) та чотирьох додатків, у яких погруповано тексти сучасних українських пісень з позиції їхньої зв'язності.

У **вступі** обґрунтовано актуальність цієї роботи, визначено об'єкт та предмет дослідження, сформульовано мету дослідження, описано завдання, методи, наукову новизну та практичне завдання роботи.

У **першому розділі** охарактеризовано теоретичні засади лінгвістичного аналізу тексту, з'ясовано теоретичне підґрунтя поняття «текст» та визначено його основні категорії, охарактеризовано поняття «інтертекстуальність» та «зв'язність» та описано їх основні параметри, необхідні для проведення подальшого дослідження.

У **другому розділі** досліджено основні засоби вираження інтертекстуальності (цитування, алюзія та пародіювання) в текстах сучасних українських пісень.

У **третьому розділі** досліджено основні засоби вираження зв'язності (граматичної, семантичної та смислової) в текстах сучасних українських пісень.

У **висновках** представлено результати наукового дослідження.

РОЗДІЛ 1. ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ТА ЗВ'ЯЗНІСТЬ ЯК КАТЕГОРІЇ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ

1.1. Теорія та завдання лінгвістичного аналізу тексту

Лінгвістичний аналіз тексту як окрема мовознавча дисципліна почав активно розвиватися з 60-х років ХХ століття. І хоча дослідження власне тексту беруть свої початки ще з часів Стародавньої Греції й Риму, а сам текст був і є об'єктом не лише лінгвістичної науки (а ще й зокрема літературознавства, філософії, риторики, журналістики та ін.), все ж середина минулого століття ознаменувала початок активної уваги до нього як до центру саме лінгвістичних досліджень.

«Поштовхом до нового мовознавчого напрямку досліджень – текстового – дослідники вважають <...> теорію рівневого лінгвістичного аналізу Е. Бенвеніста, який поставив питання про існування окремого, автономного рівня мови – текстового» [62;483]. Узагалі ж своєрідним центром лінгвістики тексту вважають Німеччину (В. Дресслер, С. Шмідт, Я. Петефі, Х. Ізенберг та ін.). «Потужними лінгвістичними школами, де поширювалася традиція текстового аналізу, були на той час Празька, Женевська, Лондонська, французька, голландська, радянська школи» [26;7].

В українському мовознавчому середовищі лінгвістичний аналіз тексту (*далі – ЛАТ – прим.*) був включений до навчального плану ВНЗ як окрема дисципліна в 70-х роках минулого століття. Фактично, його підґрунтя заклали мовознавці О. Потебня та Л. Булаховський. З початку 70-х років ХХ ст. виходить численна кількість праць, присвячених ЛАТ. Серед них варто виокремити роботи В. Ващенко («Про становлення й самовизначення лінгвостилістики як науки», 1973), Л. Рожило («Загальні основи лінгвістичного аналізу тексту», 1978), О. Мороховського («Деякі основні поняття стилістики й лінгвістики тексту», 1981), В. Петровського («Про принципи й методику цілісного лінгвістичного аналізу поетичних творів», 1986), В. Мельничайко («Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови», 1986). І. Ковалик, Л. Мацько та М. Плющ розробили посібник «Методика лінгвістичного

аналізу тексту» (1984) на основі програми з практикуму «Лінгвістичний аналіз тексту» І. Ковалика та І. Ощипка.

У цей період часу текст стає центром уваги таких дослідників, як В. Виноградов, І. Гальперін, Л. Щерба, Є. Курилович, Ю. Лотман та ін. Найвидатніші праці, які варто загадати, це роботи В. Виноградова «Про мову художньої літератури» (1959), І. Гальперіна «Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження» (1981), Л. Щерби «Досвід лінгвістичного тлумачення віршів» (1957), Є. Куриловича «Поетична мова з лінгвістичної точки зору» (1962), Ю. Лотмана «Аналіз поетичного тексту» (1972). Також дослідженню питань ЛАТ присвячені роботи М. Всеволодової «До питання про методології та методики лінгвістичного аналізу» (2005), Є. Анісімової «Лінгвістика тексту та міжкультурна комунікація» (2003), О. Каменської «Текст і комунікація» (1990) та ін.

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки ЛАТ присвячена величезна кількість наукових праць, зокрема українських мовознавців І. Кочан «Лінгвістичний аналіз тексту» (2008), Т. Єщенко «Лінгвістичний аналіз тексту» (2009), А. Загнітка «Лінгвістика тексту» (2006), М. Крупи «Лінгвістичний аналіз художнього тексту» (2005), С. Форманової «Лінгвістичний аналіз художнього тексту» (2011), Н. Іщенко «Текст – цілісна мовна й мовленнєва структура» (2016), В. Котович «Лінгвістичний аналіз художнього тексту» (2007) та ін. Також розроблена значна кількість словників мови письменників. Серед них: «Словник мови Г. Квітки-Основ'яненка» (1970-1979), «Словник метамови інтерпретатора художнього тексту» (1994) М. Демського і Л. Красної, словопоказчик «Лексика поетичних творів Івана Франка» (1990) І. Ковалика, І. Ощипка, Л. Полюги та ін.

У різних дослідників знаходимо різне тлумачення самого терміну «лінгвістичний аналіз тексту». До прикладу, М. Плющ визначає ЛАТ як «Аналіз будь-якого тексту як продукту мовно-розумової діяльності людини із застосуванням лінгвістичних методів і прийомів з метою виявлення його структурно-сміслової єдності, комунікативної спрямованості та інтерпретації упорядкування мовних засобів для вираження смислу» [68;314]; І. Ковалик визначає ЛАТ як «<...> Аналіз усіх засобів і способів та форм словесного мистецтва, мовностилістичної структури

образів – лірики, драми, роману і повісті, тобто <...> лінгвістичну структуру літературно-художнього твору, щоб в аналізі форми побачити <...> зміст <...>» [37;4-5]. Нам імпонує визначення Т. Єщенко: «Лінгвістичний (лат. *lingua* – мова) аналіз тексту – галузь мовознавства, об'єктом вивчення якої є текст; аналіз тексту, покликаний віднаходити та описувати систему його категорій, визначати своєрідні мовні складники змісту та форми, висвітлювати різновиди зв'язків між окремими частинами та усталеними правилами вираження й експлікації цих зв'язків» [26;9].

Об'єктом лінгвістичного аналізу є будь-який писемний або усний текст; **предметом** – зв'язний текст і принципи його побудови.

Згідно з Н. Шевченко, до основних принципів ЛАТ належать такі:

- принцип історизму (береться до уваги час, коли був написаний текст);
 - принцип стильової належності тексту (будь-який текст належить до певного стилю);
 - принцип жанрової належності тексту (будь-який текст належить до певного жанру);
 - принцип взаємозв'язку форми і змісту (вивчення відповідних мовних засобів);
 - принцип смислової та граматичної організації тексту (взаємозалежність семантики і граматики тексту);
 - принцип рівневого підходу (аналіз тексту на всіх мовних рівнях)
- [73;17].

ЛАТ має свої напрямки, однак серед дослідників немає єдиної думки щодо їх класифікації. Так, до прикладу, Я. Тураєва виділяє онтологічний, гносеологічний, власне лінгвістичний, психологічний та прагматичний аспекти дослідження тексту [67;8]. Т. Єщенко розрізняє цілісний лінгвістичний аналіз тексту, який «передбачає розгляд усіх текстоутворювальних і текстових категорій» та частковий, який «передбачає розгляд одного аспекту тексту чи його частини» [26;14]. На думку О. Селіванової, лінгвістика тексту має такі напрями: структурно-граматичний (формальні засоби і типи зв'язності тексту), семантичний (відношення всередині змісту тексту, глобальна зв'язність дискурсу), комунікативно-прагматичний

(комунікативне моделювання тексту, його прагматична природа), семіотичний (співвідношення тексту й семіосфери), когнітивний (моделювання когнітивних структур репрезентації знань) та прикладний (породження й розуміння текстів комп'ютерними системами) [62;485-490].

Одним із основних понять ЛАТ є поняття текстової категорії. Загалом, категорія є «родовим поняттям, що означає розряд предметів, явищ і т. ін. або їх важливу спільну ознаку» [1]. Що стосується власне текстової категорії, то О. Селіванова характеризує це поняття як «надпарадигмальну інваріантну ознаку, що відтворює найбільш істотні особливості текстом й актуалізованих текстів» [62;496].

На сьогодні серед дослідників немає одностайної думки щодо того, які категорії вважати текстовими і як їх групувати. Теоретичні основи для виділення та розмежування текстових категорій заклав І. Гальперін у праці «Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження» (1981). Дослідник пропонує розрізняти семантичні (пресупозиція, інформативність, глибина, прагматика) та структурні (проспекція, ретроспекція, зчеплення, інтеграція, партитурність, континуум) категорії [19;80]. У той же час Л. Бабенко доцільним вважає розподіл текстових категорій за цілісністю і зв'язністю [3;41]. Схожою є класифікація Я. Тураєвої, згідно з якою дослідниця розподіляє категорії на дві основні групи: «До першої групи увійдуть категорії, які є ознаками його структури, до другої – особливості його змістовної сторони. Перші – умовно назовемо структурними, другі – змістовними чи концептуальними (*прим. – переклад І. Д.*)» [67;81]. О. Селіванова пропонує розподіл текстових категорій на «обов'язкові (загальнотекстові) й факультативні (специфічні для одного чи групи текстів)» [62;498]. Загалом же дослідниця виділяє такі текстові категорії: цілісність, дискретність, інформативність (з підкатегоріями фактуальності, концептуальності, підтексту, аксіологічності, емотивності), зв'язність, континуум (з підкатегоріями прогресії, стагнації, часу та простору), референційність, антропоцентричність (адресантність, адресатність), інтерактивність (з підкатегоріями інтенційності, стратегічності, інтерпретанти, ефективності) й інтерсеміотичність [62;499].

1.2. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження

На сьогодні текст є одним із найбільш активно вивчених явищ мови у галузі лінгвістики. І хоча власне тексту, його визначенню та характеристикам присвячена велика кількість праць як вітчизняних (Т. Єщенко, І. Ковалик, А. Загнітко, І. Кочан, О. Селіванова, Л. Мацько, та ін.), так і зарубіжних (Т. ван Дейк, І. Арнольд, Ф. Бацевич, Ш. Баллі, Е. Бенвеніст, М. Бахтін, Г. Яворська, А. Вежбицька, Г. Почепцов, В. Русанівський, В. Шинкарук, І. Штерн, М. К. Хеллідей, Р. Хасан та ін.) мовознавців, все ж серед науковців немає одностайності щодо визначення самого поняття тексту. І найочевиднішою причиною цього є те, що мовознавці трактують текст з різних позицій. Так, наприклад, К. Паршак наголошує на врахуванні розбіжностей текстів художніх та нехудожніх: «У кожному із функціональних стилів мови будуть представлені не всі граматичні категорії, окрім того, вони по-різному будуть реалізовуватися. У художньому творі, наприклад, естетико-пізнавальна функція трансформує всі інші функції мови» [57;198], а А. Лещенко звертає увагу на те, що текст варто розглядати окремо як мовленнєвий знак та дискурсивний феномен: «Підставою побудови єдиної категоріально-текстової моделі може послужити розуміння двоїстої природи самого тексту – як мовного знака і дискурсивного феномена. Текст, виступаючи складноорганізованою одиницею мови, водночас є складовою комунікативної ситуації (дискурсу) (*прим. – переклад І. Д.)*» [45].

Окрім цього, мовознавиця О. Селіванова наводить п'ять причин множинності дефініцій тексту:

1. Абсолютизація структурної організації тексту та граматичних засобів його зв'язності;
2. Формально-структурна, жанрова, стилістична різноплановість тексту і специфіка способу його репрезентації, за якими тексти поділяються на письмові, усні та друковані;
3. Специфіка підходів до вивчення тексту навіть у межах лінгвістики, що унеможливорює вироблення якогось синтетичного тлумачення;

4. Звуження функції тексту до рівня складника комунікативного процесу, посередника, засобу й мети комунікації;
5. Абсолютизація у складі дефініції певної категорії або кількох категорій тексту [62;491-493].

Так, з урахуванням вищесказаного, дослідниця пропонує називати текстом «цілісну семіотичну форму лінгвопсихоментальної діяльності мовця, концептуально та структурно інтегровану, що служить прагматичним посередником комунікації й діалогічно вбудована до семіотичного універсуму культури» [62;495]. М. К. Хеллідей та Р. Хасан визначають текст як семантичне об'єднання, яке реалізується в реченнях: «Текст найкраще розглядати як семантичну одиницю: одиницю не форми, а значення. Таким чином, він пов'язаний з реченням не розміром, а реалізацією, кодуванням однієї символічної системи в іншій. Текст не складається з речень, він реалізується або кодується в реченнях (*прим. – переклад І. Д.*)» [80;2]. На думку ж І. Гальперіна, текст – це «витвір мовленнєвотворчого процесу, що має завершеність, об'єктивований у вигляді письмового документа, літературно оброблений відповідно до типу цього документа, твір, що складається з назви (заголовка) та ряду особливих одиниць (надфразових єдностей), об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного зв'язку, що мають певну спрямованість та прагматичну установку (*прим. – переклад І. Д.*)» [19;18].

Дослідниця Н. Кицак наголошує на розмежуванні широкого та вузького значення поняття «текст». Так, у широкому значенні текст є «послідовністю будь-яких знаків» [36;4]. Тобто текст одночасно є і мовленнєвим явищем, і мовленнєвим продуктом. Він є як процесом, так і одиницею, що не має визначених параметрів довжини. У вузькому значенні текст можна трактувати як надфразну єдність і як продукт мовлення, що відображений на письмі [36;4].

Текст є об'єктом дослідження не лише лінгвістики, а й інших філологічних наук, у рамках яких він трактується по-різному:

- **Прагматика** досліджує текст як одиницю взаємодії між адресатом та адресантом, його функціонування у реальних процесах мовної комунікації;

- **Когнітивна лінгвістика** вивчає текст як засіб отримання, переробки та зберігання інформації;
- У межах **семіотики** текст виступає семантично організованою послідовністю знаків;
- Як об'єкт **соціолінгвістики**, текст трактують одиницею соціальної дійсності;
- **Герменевтика** досліджує текст на більш глибоких рівнях тлумачення та перекладу шляхом аналізу релігійних, історичних, культурних та філософських знань;
- У **журналістиці** текст служить засобом оформлення та передачі інформації. Подібно до прагматики, у журналістиці текст так само виступає одиницею взаємодії між адресатом та адресантом;
- З точки зору **феноменології**, текст є самодостатньою сутністю. Вагоме значення має не структура, а сенс, інтерпретація тексту;
- **Текстологія** вивчає текст як історичний документ. Тут на першому плані стоїть анотація та систематизація історичних джерел;
- **Теорія інформації** (інформатика) вивчає текст як документ з точки зору інформації, яку він містить, його структуру та ієрархічну впорядкованість [36;3].

Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження має ряд характерних ознак, за якими його ідентифікують як власне текст. Однак і тут серед дослідників немає однастайності.

Так, дослідниця Н. Петровська наголошує на трьох основних ознаках тексту: комунікативність («<...> будучи результатом цілеспрямованої діяльності, текст завжди відображає певну прагматичну установку. Кожен текст характеризує наявність комунікативного завдання» [58;2]); цілісність («Ця ознака тексту проявляється у структурно-смісловій організації мовленнєвого твору, інтеграція частин якого забезпечується семантико-тематичними зв'язками, а також формально-граматичними і лексичними засобами» [58;2]); соціальна обумовленість («одне і те ж комунікативне завдання реалізується однією і тією ж самою особою

по-різному в залежності від соціального статусу, соціальних ролей партнерів, форми реалізації спілкування (усної чи писемної), ситуації спілкування» [58;2]).

Н. Болотнова до найбільш характерних ознак тексту зараховує інформативність, структурність, регулятивність («Це – системна якість тексту, яка полягає в здатності «керувати» пізнавальною діяльністю читача (*прим. – переклад І. Д.*)» [13;137]) та інтегративність («Ця системна якість тексту є орієнтацією всіх елементів текстової структури на синтез – здійснення змістовного плану тексту, організованого авторської інтенцією, його конкретними цілями і мотивами (*прим. – переклад І. Д.*)» [13;138].

Більш розширену характеристику ознак тексту пропонує З. Тураєва. Так, дослідниця наголошує на тому, що текст у першу чергу має графічне втілення, на відміну від усного мовлення. Також тексту властива багатовимірність, тобто можливість повертатися до нього багато разів, чого не можна сказати про усне мовлення. Окрім цього, дослідниця наголошує на подвійній природі тексту: «Якщо йдеться про рух, процес, то текст характеризує подвійна природа – здатність перебувати і в стані спокою, і в стані руху» [67;12]. Також З. Тураєва виокремлює й інші ознаки тексту, серед яких: необмеженість існування; не лише відображення дійсності, а й повідомлення про неї, оцінка; закритий та відкритий характер тексту; єдність системного та індивідуального [67;11-12].

Також доволі специфічну характеристику ознак тексту наводять М. К. Хеллідей та Р. Хасан. Лінгвісти наголошують на таких ознаках, як здатність тексту мати структуру («Текст має текстуру, і це те, що відрізняє його від того, що не є текстом (*прим. – переклад І.Д.*)» [80;2]) та зв'язність як необхідну умову побудови логічних семантичних взаємозв'язків між його компонентами; здатність мати та виявляти відношення у внутрішній структурі; кореферентність [80;2-3].

Текст як лінгвістична одиниця має ряд своїх функцій. До найосновніших дослідники зараховують комунікативну (текст як засіб передачі інформації), інформативну (кодування інформації), пізнавальну (текст як джерело інформації), емотивну (суб'єктивна оцінка, експресія), естетичну (задоволення під час/від

прочитання тексту) та навчально-виховну (текст як спосіб і засіб набуття знань) [36;6].

1.3. Інтертекстуальність як категорія лінгвістичного аналізу тексту

Останнім часом у лінгвістиці все більшого розгляду набуває категорія інтертекстуальності. Загалом інтертекстуальність прийнято розглядати в межах літературознавчих наук, оскільки її витoki починаються саме звідти. Однак, якщо враховувати, що об'єктом дослідження є власне текст, його зв'язки з іншими текстами, то цілком логічним видається розглядати категорію інтертекстуальності в межах мовознавчого дослідження. Окрім цього, важливо підкреслити, що інтертекстуальність як форма інтерпретації може розумітися не лише виключно в межах мовознавства чи літератури, а й інших наукових та культурних сфер, таких як музика, образотворче мистецтво, архітектура та ін., що дозволяє говорити про наявність широкого поля дослідження в рамках цієї категорії.

Уперше термін «інтертекстуальність» ввела в науковий обіг Ю. Крістева ще в 1967 р.: «Ми назвемо інтертекстуальністю ту текстуальну інтеракцію, яка відбувається всередині окремого тексту. Для пізнавального суб'єкта інтертекстуальність – це поняття, яке буде ознакою того способу, яким текст прочитує історію і вписується в неї» [81;443]. Однак саме канонічним визначенням цього явища вважається те, яке запропонував французький вчений Р. Барт: «Кожний текст є інтертекстом; інші тексти присутні в ньому на різних рівнях у більш чи менш впізнаваній формі: тексти попередньої культури і тексти сучасної культури. Кожен текст є новою тканиною, зітканою із старих цитат. Залишки культурних кодів, формул, ритмічних структур, фрагменти соціальних ідіом і т.д. – всі вони поглинуті текстом і змішані в ньому, оскільки завжди до тексту і навколо нього існує мова. Як необхідна попередня умова для кожного тексту інтертекстуальність не може зводитись до проблеми джерел і впливів; вона є спільним полем анонімних формул, походження яких рідко можна виявити, несвідомих чи автоматичних цитат, що даються без лапок» [6;415].

Різні дослідники трактують поняття «інтертекстуальність» по-різному. Так, за визначенням Н. Корабльової, «інтертекстуальність є сіткою відношень, що встановлюються між створюваним текстом чи текстом, що сприймається, та іншими текстами» або «роботою тексту, що поглинає і перетворює інші тексти» [38;2]. Для Л. Біловус «концепція інтертекстуальності <...> пов'язана зі «смертю» індивідуального тексту, який розчинився в явних чи прихованих цитатах» [11;23]. Згідно з визначенням О. Селіванової, інтертекстуальність варто розуміти «як наявність у певному тексті слідів інших текстів, у більш широкому розумінні – діалогічний зв'язок тексту в семіотичному універсумі з попередніми текстами (рекурсивний) та з подальшим текстотворенням (прокурсивний)» [62;514]. Усі вищезгадані дефініції поєднує одна голова теза – інтертекстуальність є однією із форм інтерпретації, вона є зв'язком між текстом та претекстом.

Загалом історія дослідження самого явища інтертекстуальності сягає початку минулого століття. Біля витоків засад цієї категорії стояв М. Бахтін, який визначав це поняття як «чуже слово» [7;121]. Звідси виникає поняття діалогічності в тексті в межах його інтерпретації, вперше запропоноване М. Бахтіним та в подальшому розвинуте структуралістами та постструктуралістами. Під діалогічністю М. Бахтін розуміє взаємодію «свого слова» та «чужого слова», і ця взаємодія може мати абсолютний різний характер. Вона може переходити у суперечку, згоду, або мати нейтральний характер [7;87].

Дослідженням інтертекстуальності також займались Р. Якобсон, Р. Барт, Ю. Крістева, К. Леві-Стросс, У. Еко, Ю. Лотман, А. Беннет, Ж. Дерріда, Р. Богранд, М. Ріффатер та інші. Серед дослідників, які розвивали дослідження інтертекстуальності на вітчизняному науковому ґрунті, варто назвати згадати Н. Корабльову, В. Галич, Л. Біловус, П. Іванишин, З. Мітосек, Є. Нахліка, В. Просалову, О. Переломову, О. Ткачука, М. Шаповал, А. Шистовську та ін.

В українському науковому середовищі дослідження поняття «інтертекстуальності» почалося значно пізніше і з характерним впливом радянської наукової думки. Як слушно зазначає Р. Дзик, «Рецепція теорії інтертекстуальності українською <...> наукою збігається з процесом її виходу із загальної радянської

парадигми <...> (перші кроки в освоєнні нової теорії здійснювалися ще в загальному руслі») [24;38].

Аби систематизувати види інтертекстуальних елементів та зв'язків, різні дослідники у різні проміжки часу запропонували різні класифікації. На нашу думку, варто розглянути найбільш відомі та найбільш обґрунтовані серед них та детально зупинитись на їх складових, оскільки у подальшому ми будемо спиратись на матеріали цих даних.

Найбільш поширеною класифікацією видів інтертекстуальних зв'язків вважається класифікація Ж. Женнета. Дослідник виділяє п'ять основних типів інтертекстуальності. Серед них:

1. **Власне інтертекстуальність** як наявність у одному й тому ж тексті двох або більше текстів (цитати, алюзії, ремінісценції, плагіат). Наявністю таких елементів, як цитати та алюзії, автор розпочинає внутрішньотекстовий діалог між «своїм» та «чужим» текстом. Цей діалог обумовлює наявність іншого діалогу – між читачем та текстом(-ми), оскільки реципієнту потрібно декодувати і джерело цитування, і його зміст [27].
2. **Паратекстуальність** – відношення всередині тексту (текст і його заголовок, текст і епіграф, текст і післямова тощо). Ці внутрішні відношення активізують діалог реципієнта та адресата (фактично читача та автора), оскільки саме читачеві доводиться відстежувати зв'язки між, скажімо, заголовком та текстом, епіграфом та, знову ж таки, текстом автора [27].
3. **Метатекстуальність** як посилання на свій же текст. Фактично, метатекстуальність передбачає наявність елементів різних текстів одного і того ж самого автора. Це можуть бути згадки якогось персонажа, автоцитування та ін. Метатекстуальність найяскравіше репрезентується в діалогах або інтерв'ю [27].

4. **Гіпертекстуальність** як пародіювання або висміювання інших текстів. Формами гіпертекстуальності може бути іронія, гротеск, сарказм, сатира [27].
5. **Архітекстуальність** як взаємодія жанрів, яка фактично апелює до генології. У межах архітекстуальності можливі не лише дослідження саме жанрових зв'язків текстів, а ще й їх відхилень та контамінацій [27].

Український науковець В. Будний пропонує дещо відмінну класифікацію інтертекстуальних зв'язків. Згідно з нею, існують такі типи міжтекстуальних відношень:

1. «Відношення між різними текстовими частинами чи рівнями **всередині твору**» [14]. Виявом таких відношень може бути невластива пряма мова як форма взаємодії між «авторською нарацією і мовленням персонажів» [14]; ідіолекти; відношення між текстом і метатекстом.
2. «Звертання в обсязі певного твору до **інших конкретних висловлювань**» [14]. Під цим типом інтертекстуального зв'язку науковець має на увазі те, що Ж. Женнет називає «власне інтертекстуальністю». Виявами такого зв'язку можуть бути цитати, алюзії, ремінісценції, парафрази, зречення, колажі, – тобто будь-які сліди «чужого» тексту у «своєму».
3. «**Наслідування у творі** чи його фрагментах форм або стилів, які мають виразно розпізнавальний характер» [14]. Виявами такого типу зв'язку є наслідування/копіювання певних стилів, діалектів, соціолектів інших авторів.
4. «Відношення твору до **певного класу творів**» [14]. Фактично це є тим, що Ж. Женнет називає архітекстуальністю. Мова йде про належність певного тексту до певного жанру; дотримання усіх жанрових вимог конструювання тексту; «користування» жанровою формою як моделлю для побудови певного тексту.

5. «Співвідношення між даним твором і всіма текстами, які постали **внаслідок його появи**» [14]. Такими текстами можуть бути рецензії, коментарі, розвідки, критика тощо.
6. «Інтерсеміотичне відношення між словесними текстами і текстами, які репрезентують **інші знакові системи**» [14]. Виявами такого зв'язку може бути взаємодія творів, наприклад, архітектури та літератури, театру та різного роду текстів тощо.

Більш розгорнуту класифікацію інтертекстуальних зв'язків та їх типів надає дослідниця Н. Фатєєва. Беручи за основу типологію Ж. Женнета, науковиця доповнює її більш конкретними прикладами, а також пропонує до розгляду й інші типи інтертекстуальних зв'язків, які опинились поза межами дослідження Ж. Женнета. Так, Н. Фатєєва пропонує виділяти такі типи:

1. Власне **інтертекстуальність**, яка створює конструкцію «текст у тексті». Сюди належать:
 - 1.1. цитати (цитати з атрибуцією, цитати без атрибуції);
 - 1.2. алюзії (алюзії з атрибуцією, неатрибутивні алюзії);
 - 1.3. центонні тексти.
2. **Паратекстуальність** з її виявами у:
 - 2.1. цитатах-заголовках;
 - 2.2. епіграфах.
3. **Метатекстуальність**, яка може бути виражена через:
 - 3.1. інтертекст-переказ;
 - 3.2. варіації на тему претексту;
 - 3.3. «дописування» чужого тексту;
 - 3.4. мовну гру з претекстами.
4. **Гіпертекстуальність** з її вираженням у:
 - 4.1. цитатах;
 - 4.2. алюзіях;
 - 4.3. алюзивних заголовках;
 - 4.4. переказі;

4.5. інтертекстуальній грі.

5. **Архітекстуальність** як взаємодія текстів на жанровому рівні.

Окрім цих зв'язів, Н. Фатєєва пропонує розглядати і інші моделі інтертекстуальності. Серед них:

1. інтертекст як троп або стилістична фігура;
2. інтермедіальні тропи і стилістичні фігури;
3. звуко-складовий та морфемний типи інтертексту;
4. запозичення прийому [69].

Зупинимося більш детально на цих та інших формах інтертекстуальності.

Цитата «(нім. *Zitat*, від лат. *cito* – викликаю, проголошую, називаю) – це більш чи менш дослівно наведений у тексті уривок з претексту, яким може бути висловлювання іншого мовця або попереднє висловлювання автора цього ж тексту (автоцитата)» [14]. Існує велика кількість типологій цитат, однак, на нашу думку, найбільш точною серед них є класифікація Т. Смирнової.

Дослідниця виокремлює вісім типів цитат у тексті:

1. **точна цитата** – «точне (дослівне) відтворення слів джерела» [63;10];
2. **неточна цитата** – «непряме відтворення слів джерела зі збереженням структури висловлювання» [63;11];
3. **цитата-висловлювання** – «текстова одиниця зі структурою речення, яка виступає в «чужому» контексті в якості функції знака-вказівки на джерело» [63;11];
4. **цитата-парафраза** – «перефразування слів джерела (буквально переказ своїми словами чужого тексту)» [63;11];
5. **цитата-знак** – «текстова одиниця, в яку потенційно закладений у згорнутому вигляді текст-джерело». Такими знаками можуть бути номінації, атрибути, ситуації [63;11];
6. **цитата-заголовок або цитата-епіграф** – «виділяється на тій підставі, що така цитата володіє потенціалом, який визначається особливим положенням відносно цілого тексту – сильною позицією» [63;12];

7. **цитата-тема** – «слова та словосполучення, які вводять індивідуально-авторську тему або мотив» [63;12];
8. **слова-цитати** – «представлені авторськими неологізмами або літературними назвами, пов'язаними з іменем конкретного автора. За ними стоїть відомий текст, ситуація» [63;12].

Алюзія «(лат. *allusio* – жарт, натяк) – це натяк на загальновідомий історичний чи літературний факт, заздалегідь обдумане відсилання читача до певного сюжету чи образу» [14]. Згідно з класифікацією О. Яреми, алюзії бувають такого типу:

1. **міфологічні** – посиляються на об'єкти національних, культурних міфологічних циклів;
2. **теологічні** – тобто містять посилення на священні тексти або релігійні явища;
3. **літературні** – містять посилення на окремі літературні твори, фрази, репліки;
4. **історично-суспільні** – посиляються на історичні факти, історичних діячів, їхні вчинки, які так чи інакше відбилися на історичному розвитку певної країни;
5. **фольклорні** – посилення на фольклорні тексти або явища;
6. **побутові** – натяки на повсякденні явища, описані у тексті-оригіналі;
7. **арт-алюзії** – містять посилення на якісь арт-об'єкти (музика, архітектура, живопис і т.п.);
8. **особові** – згадки конкретних осіб [76;112].

Наслідування – це «відтворення загальних змістових (тематично-фабульних) і формальних (стилістичних) рис оригіналу-взірця» [14]. Серед типів наслідування у контексті нашого дослідження варто виокремити **пародію**.

Пародія – це «сатиричне, іронічне наслідування кого-, чого-небудь» [1;454]. Як зазначає Н. Іванова, «головним завданням пародії <...> є наслідування, спрямоване на інші товари» [18;371]. Т. Мельнікова, характеризуючи явище нелітературної пародії, виокремлює такі її типи:

1. **жартівливі (гумористичні)** – «Неодмінно маючи комічний компонент, без якого пародія взагалі не можлива, така пародія виявляє дружнє або нейтральне ставлення до оригіналу – «другого плану». Вона не демонструє деструктивне ставлення до об'єкта. По суті, це так звана «добра» пародія, метою якої ніяк не є образити або висміяти оригінал» [52;116]
2. **сатиричні** – «Чітко критично спрямована проти об'єкта, який пародіюється. Її метою є доведення оригіналу до абсурду.» [52;116].

Відповідно, за спрямованістю, пародії можуть бути розподілені на:

1. пародії на ситуацію;
2. пародії на суспільні явища;
3. пародії на висловлення конкретних осіб;
4. пародії на поведінку конкретних осіб та ін.

Найбільш поширеними способами пародіювання є, як зазначає Н. Віннікова, *імітація*, «що полягає у варіюванні пародистом стилю, образних засобів автора, які, потрапляючи в інший контекст, набувають нового змісту» [18;10]; *гіпербола*, «без якої неможливе ні створення пародії, ні її сприйняття» [18;10]; а також *іронія*, *комічне змалювання подій*, *абсурд*, *алогізм*. Окрім цих прийомів, дослідниця також виділяє фонетичні (*алітерації*, *асонанси*, *звукові паралелізми*), лексичні, морфологічні та синтаксичні засоби (*анафори*, *рефрени*, *градації*).

1.4. Зв'язність як категорія лінгвістичного аналізу тексту

Зв'язність вважається якщо не найголовнішою, то однією із найважливіших категорій лінгвістичного аналізу тексту. Як зазначає Л. Бабенко, «Це найважливіша текстова категорія, саме її наявність підвищує статус деякої кількості висловлювань, перетворюючи їх в текст (*прим. – переклад І. Д.*)» [3;182]. Дослідженню категорії зв'язності присвячена велика кількість праць як вітчизняних, так і зарубіжних мовознавців. Серед них варто виокремити роботи К. Рябової («Цілісність і зв'язність як основні текстуальні категорії», 2020), О. Леднік («Когезія та когерентність як категорії зв'язного тексту», 2010), О. Кулик («Словотвірна зв'язність тексту та її

вивчення в основній школі», 2014), Н. Формусяк («Когезія та когерентність публіцистичного тексту», 2016), Г. Інфантової («Реалізація категорії зв'язності в усному тексті», 2001), А. Леонтьєва («Ознаки зв'язності та цілісності тексту», 1975) та ін.

О. Станіслав слушно підкреслює, що «починаючи з перших та найбільш вагомих досліджень у цій галузі (О. Потебня, І. Фігуровський), і донині, категорія зв'язності тексту трактується неоднозначно» [64;2]. Як зазначає дослідниця, існує щонайменше три концептуальних тлумачення цього явища, а саме:

- «зв'язність тексту як семантична близькість фраз, із яких він складається;
- зв'язність тексту як насичення фразових валентностей;
- зв'язність тексту як реалізація глибинних логічних зв'язків між подіями, що описуються в тексті, де кожна наступна подія зумовлена попередньою» [64;2].

На позначення цієї категорії мовознавцями була запропонована велика кількість термінів, а саме: когезія (М. К. Хеллідей, Р. Хассан), лексична солідарність (Е. Косеріу), ізотопія (А.-Ж. Греймас), когерентність (Р. Богранд), рекурентність (В. Скалічка), зовнішня злитість (В. Кожевнікова) та ін. [26;145]. Тому не дивно, що науковці по-різному трактують це явище. Так, І. Гальперін трактує зв'язність як «особливий вид зв'язку, який забезпечує континуум, тобто логічну послідовність, (темпоральну та/або просторову) взаємозалежність окремих повідомлень, фактів, дій та ін. (*прим. – переклад І. Д.*)» [19;87]; Н. Рябова визначає її як «зв'язки, які тримають текст і надають йому значення» [61;175]. Згідно з визначенням М. К. Хеллідея та Р. Хасана, «загальне визначення когезії вбудоване у концепт самого тексту. Завдяки її ролі в забезпеченні «текстуальності», когезія допомагає створити текст (*прим. – переклад І. Д.*)» [80;298]. На нашу думку, визначення О. Селіванової якнайкраще передає зміст цього явища: зв'язність є «текстовою категорією, що опосередковує розвиток тем тексту, формування його інформаційного масиву й забезпечує інтеграцію всіх текстових рівнів із метою створення цілого та сприйняття й розуміння тексту адресатом» [62;501].

Зв'язність представляє план вираження тексту, оскільки саме вона репрезентує як, яким способом і якими засобами забезпечується логічний зв'язок між різними одиницями та рівнями тексту. Як зазначає О. Леднік, «Всім засобам зв'язності притаманні загальні властивості: вони завжди виражаються формально, мають лінійний характер і в більшості випадків співвідносні з мовними одиницями. На цій підставі по відношенню до них застосовується термін когезія, або локальна зв'язність» [47;8]. Однак часто зв'язність плутають із цілісністю та/або навпаки (звідси також і плутанина в термінах когезія та когерентність). Це пояснюється тим, що ці дві категорії тісно пов'язані між собою і часто взаємодоповнюють одна одну. Як зазначає О. Павлик, «Цілісність співвідноситься з планом змісту, зі змістом тексту» [56;2], зв'язність же репрезентує план вираження. М. Макарів слушно підсумував, що «когерентність ширша за когезію, вона охоплює не тільки формально-граматичні аспекти зв'язку висловлювань, а й семантико-прагматичні (тематичні і функціональні в тому числі), смисловий і діяльнісний аспекти зв'язності тексту, як локальної, так і глобальної, тобто формальна зв'язність тексту (когезія) співвідноситься зі змістовою зв'язністю (когерентністю), яка виступає в якості уточнення категорій інформативності і цілісності тексту» [50;195].

Важливо відмітити, «що у лінгвістиці існує понад сто різновидів зв'язності, що зумовлено різними критеріями та підходами до її класифікації (приміром, за структурою, за семантикою, за способом вираження і т. п.» [64;2]. Тому вважаємо за доцільне зосередити увагу на деяких із класифікацій та зробити спробу узагальнення представлених в них різновидів когезивних зв'язків у тексті.

Згідно із класифікацією О. Селіванової, у тексті можуть бути представлені такі типи когезії: граматична, семантична, смислова, структурна (композиційна), референційна, топікальна, прагматична та глобальна [62;503-505]. І. Гальперін виділяє лексичну, стилістичну, образну, ритмічну, асоціативну та композиційно-структурну форми зв'язності [19;93]. Л. Бабенко пропонує виділяти граматичний, лексичний та прагматичний типи когезії [3;182]. О. Станіслав акцентує увагу на граматичній, семантичній, ономасіологічній, смисловій, структурно-композиційній, референційній та прагматичній зв'язності [64;2-4].

М. К. Хеллідей та Р. Хассан

пропонують класифікувати такі типи когезивних зв'язків, як референція, субституція, еліпсис, кон'юнкція та лексична когезія [80;308-322].

На підставі даних цих та інших класифікацій можемо зробити висновок, що зв'язність репрезентується у тексті такими основними типами:

1. Граматична когезія – такий тип зв'язності, за якого одиниці тексту (або цілі його фрагменти) утворюють єдність шляхом використання граматичних засобів. До таких засобів належать:

1.1. займенники (*який, де, коли, такий, той*) та прислівники (*тут, там, тоді*), «що вказують на предмети, ознаки, обставини, названі в попередніх реченнях» [26;146];

1.2. сполучники та інші сполучні засоби (*і, та, але, крім того, однак, адже, тобто, по-перше, по-друге, як було сказано, з одного боку*);

1.3. лексичні повтори;

1.4. синоніми та синонімічні вислови;

1.5. однакові видо-часові форми дієслів-присудків;

1.6. неповні, усічені речення;

1.7. єдність місця та часу.

2. Семантична когезія, яка «забезпечується зв'язками між реченнями, утвореними шляхом лексико-семантичного повторення» [65;155]. Фактично цей тип зв'язності репрезентується уживанням слів, що мають однакові семи. С. Стрілецька виділяє такі типи повторень:

2.1. просте лексичне повторення (коли «лексична одиниця повторюється в тексті без значних змін» [65;155]);

2.2. складне лексичне повторення («коли дві лексичні одиниці не є схожими, проте мають однакову лексичну морфему» [65;155]);

2.3. проста парафраза («коли одна лексична одиниця замінюється іншою і її значення суттєво не змінюється» [65;155]);

2.4. складна парафраза («заміна однієї лексичної одиниці на іншу з протилежним значенням» [65;155]);

2.5.корелативне повторення («утворюється, коли два слова, інтерпретуючись, мають однакового референта і стосуються однакового об'єкта реального світу в цьому контексті» [65;155]);

2.6.субституція («заміна одних лексичних одиниць іншими» [65;155]).

3. **Смислова когезія** «залучає механізми логічних зв'язків текстових одиниць, а також асоціативно-метафоричне чи образне конструювання на підставі сенсорних механізмів свідомості» [70;80]. Як зазначає О. Станіслав, смислова зв'язність може бути «лінійною (послідовною) і вертикальною (ланцюжковою)» [64;3]. Лінійна зв'язність реалізується шляхом безпосереднього зв'язку частин тексту чи його одиниць. Вертикальна зв'язність має місце тоді, коли частини тексту або його одиниці пов'язані між собою не прямо, а опосередковано за сенсом. Виявами смислової когезії можуть бути тропи, фігури, домінувальні теми, ключові слова, суміжна сполучуваність, синтаксичний паралелізм, єдність місця та часу, єдність стилю, тематична єдність, логічна послідовність та структура та ін. [26;147].
4. **Ономасіологічна когезія**, що утворюється «при повторенні дериваційних компонентів слів» [70;9]. Повторюватися можуть корені, афікси, компоненти слів та механізм творення нових одиниць загалом. Як зазначає О. Селіванова, «Ономасіологічна зв'язність опосередковує формування стилістичних ефектів, гумористичного колориту» [62;503]. І це не дивно, оскільки таке «нанизування» однакових дериваційних компонентів справді призводить до виникнення комічного ефекту.
5. **Структурно-композиційна когезія** «є чи не найголовнішою для будь-якого тексту, адже вона враховує жанрові та стильові канони і передбачає відповідність тексту певній композиційній організації, забезпечує гомогенність та гармонійність стилістичної системи тексту» [70;81]. Такий тип зв'язності виявляється, найголовнішим чином, у

будові самого тексту, його частин, узгодженості змісту та граматичних частин.

6. **Референційна когезія** «передбачає співвіднесення текстового світу з реальним світом дійсності» [62;504]. Порухення цього типу зв'язку у тексті може призвести до смислового дисбалансу, неточності описуваних подій із їх виявом у реальному світі. Такий тип зв'язності може бути репрезентований точним співвіднесенням фрагментів тексту, лексичних одиниць із явищами дійсності. Тобто референційна когезія є фактично зв'язком між змістом тексту та реальним життям.
7. **Прагматична когезія** є таким типом когезії, за якого встановлюються логічні зв'язки між змістом, інтенцією повідомлення та комунікативною ситуацією. Засобами вираження такого типу когезивного зв'язку може бути логіка викладу, відповідність комунікативної спрямованості меті тексту, організація мовних засобів тощо [62;504].

Таким чином, у тексті може бути репрезентовано декілька видів зв'язності, кожен із яких має свої засоби вираження.

Висновки до розділу I

Отже, у цьому розділі нами було висвітлено головні принципи лінгвістичного аналізу тексту, тексту як об'єкту лінгвістичного дослідження, інтертекстуальності та зв'язності як категорій лінгвістичного аналізу тексту.

Основним поняттям ЛАТ є поняття лінгвістичної категорії. Серед дослідників немає однастайності, які категорії вважати власне лінгвістичними, а які ні. Спираючись на матеріали класифікацій О. Селіваної, І. Гальперіна, Т. Єщенко та ін., нами було з'ясовано, що основними текстовими категоріями є категорії цілісності, зв'язності, членованості, референційності, антропоцентричності, інтертекстуальності та інтерсеміотичності.

Текст є однією із найголовніших одиниць дослідження у мовознавстві. Різні дослідники по-різному тлумачать поняття тексту, однак ми спираємося на визначення І. Гальперіна, згідно з яким текст – це «витвір мовленнєвотворчого процесу, що має завершеність, об'єктивований у вигляді письмового документа, літературно оброблений відповідно до типу цього документа, твір, що складається з назви (заголовка) та ряду особливих одиниць (надфразових єдностей), об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного зв'язку, що мають певну спрямованість та прагматичну установку (*прим. – переклад І. Д.*)» [19;18].

Інтертекстуальність як категорія ЛАТ репрезентує зв'язок тексту автора та претексту, наявність слідів першого в останньому. Найпоширенішою класифікацією інтертекстуальних зв'язків у тексті є класифікація Ж. Женнета. Дослідник виділяє п'ять типів інтертекстуальності: власне інтертекстуальність, паратекстуальність, метатекстуальність, гіпертекстуальність та архітекстуальність [27].

Зв'язність як категорія ЛАТ представляє план вираження тексту, репрезентує як, яким способом і якими засобами забезпечується логічний зв'язок між різними одиницями та рівнями тексту. До основних типів зв'язності зараховуємо граматичну, семантичну, ономазіологічну, смислову, структурно-композиційну, референційну та прагматичну.

РОЗДІЛ 2. ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В ТЕКСТАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ

2.1. Цитування як форма інтертекстуальності

Серед взятих до аналізу текстів сучасних українських пісень цитування містять 35 текстів, що становить загалом 58.3% від об'єму усього аналізованого матеріалу. Спираючись на класифікацію Т. Смирнової (див. розділ 1. пп. 3.1.), нами було виділено такі типи цитат, наявні в аналізованих текстах українських пісень:

- 1. Точна цитата:** «Добрий день, everybody», «Слава Україні» (Б. Джонсон) [6]; «Такого президента не було й не буде» (О. Поворознюк), «Куля в лоб, так куля в лоб» (А. Яценюк) [5]; «Йдуть кола по воді, йдуть стопи по траві» (український народний хоровод «Ой на Івана, ой на Купала») [26]; «Зранку росіяни обстріляли столичний район “Нивки”», «Сьогодні російські війська вдарили ракетами по Львову», «За словами голови обласної судової адміністрації, окупанти випустили дві ракети по місту», «Окупанти повернулися в Чорнобаївку вже всьоме, де їх знову блискуче розбили», «В одинадцятий раз дійсно наші сили розгромили в Чорнобаївці військо противника» (цитати українських телеведучих) [30]; «Слава Україні! Слава Нації! І кожному відоме продовження», «Вільний народі вільної країни, ми повинні боротися, і ми переможемо! Слава Україні!» (В. Зеленський), «Кохайтесь, чорнобріві, та не з москалями!» (Т. Шевченко «Кохайтесь, чорнобріві») [28]; «Люлі, люлі, люлі, гой» (колискова «Люлі, люлі, налетіли гулі») [32]; «Радій! Кожна хвилинка – хвилинка для мрій!» (вигаданий персонаж) [21]; «Україно! Свята мати героїв! Зійди до серця мого!» («Молитва українського націоналіста») [54]; «Не спи! Прости! Я повернусь!» (вигаданий персонаж) [43]; «Я не знаю» (вигаданий персонаж) [8]; «Батько наш – Бандера, Україна – мати, ми за Україну підемо воювати» (українська патріотична пісня «Батько наш – Бандера, Україна – мати») [24]; «Вийди отсюда, розбійник!» (В. Зеленський) [44]; «Слава Україні» (Б.

Джонсон), «Дідусю, дякую за незалежність» (вигаданий персонаж) [55]; «Міста-герої Чернігів, Харків, Маріуполь, Гостомель, Херсон» (В. Зеленський) [22]; «Раздамбілі бамбас і крим уже разбімбілі», «Привыкла, да?», «Как в своем доме жили», «Я в бешенстве от того, что произошло», «Будем считать это нашей мягкостью», «Потерь у вооруженных сил россии нет», «Уже тысяча уничтоженных байрактаров» (цитати громадян росії) [58]; «Русский военный корабль, иди <...>» (Р. Грибов) [31]; «Отак подивишся здаля на москаля, неначе справді він людина, та від Курил і до Кремля воно було і є скотина» («Москаль» Я. Таксюр) [41]; «Гордый козача, лиш за правду піднімай меч» (вигаданий персонаж) [57]; «Реве та стогне Дніпр широкий» (Т. Шевченко «Реве та стогне Дніпр широкий») [25]; «Я за путина» (цитата громадянина росії), «...проведение специальной военной операции» (в. путін), «Русский военный корабль, иди <...>» (Р. Грибов), «Прощай, немытая россия» (М. Лермонтов) [47]; «На якій відстані вони від тебе в посадці?» (слова українських військових) [49]; «Паланица» (цитата громадянина росії) [17]; «Засвіт встали козаченьки» (Маруся Чурай «Засвіт встали козаченьки») [27].

2. **Неточна цитата:** «Два-три тижні – і проблем нема» (О. Арестович) [6]; «Рускій корабель, іди <...>» (Р. Грибов) [10]; «Мелітополь, Луганська область, Донеччина, Бердянськ <...>» (цитати українських телеведучих) [22]; «Російський корабель – іди <...>» (Р. Грибов) [13]; «Ой, да это вы виноваты, сами хотели куда-то там в НАТО» (цитата громадянина росії) [47].
3. **Цитата-висловлювання:** «Слава Україні! Слава нації» (українське національне вітання) [5]; «Слава Ісусу Христу!» (традиційне вітання у християнстві) [6]; «Козацькому роду нема переводу» (українське прислів'я) [27]; «Шляк би тебе трафив» (український вислів-лайка) [32]; «Рускій корабель, іди <...>» (Р. Грибов) [10]; «Слава Україні» (українське національне вітання) [6]; «Слава Україні!» (українське

національне вітання) [28]; «Україні слава!» (українське національне вітання) [19]; «À la guerre comme à la guerre» («На війні як на війні», французький вислів) [7]; «Слава Україні» (українське національне вітання) [55]; «Русский военный корабль, иди <...>» (Р. Грибов) [31]; «Російський корабель – іди <...>» (Р. Грибов) [13]; «Згоріла хата, гори й сарай» (укр. прислів'я) [51].

- 4. Цитата-парафраза:** «Два-три тижні – і проблем нема» (О. Арестович) [6]; «Это что за покемон?» (цитата-пародія на мовлення громадян рф) [34]; «Кожен буде жати, що посіяв» (укр. прислів'я «Що посієш, те й пожнеш») [29]; «Хай реве ревучий» (із Т. Шевченка («Як умру, то поховайте...»)) «<...> Як реве ревучий») [28]; «Ми заживем в новій країні! Чуєш? Так казав пращур» (із Т. Шевченка («І Архімед, і Галілей»)) «<...> І на оновленій землі. Врага не буде, супостата») [21]; «Батько іде на ви» (вислів князя Святослава «Іду на ви!») [54]; «І не ввійти в одну річку двічі» (укр. прислів'я «Двічі в одну річку не ввійдеш») [53]; «Ніч яка місячна, зоряна, ясная, видно, хоч орків збирай, вийди, руснявий орк, нашими зморений хоч на хвилиночку в гай» (із пісні М. Старицького «Ніч яка місячна») [19]; «Усім вам за кораблем» (із слів Р. Грибова «Русский военный корабль, иди <...>») [44]; «Чом ти не прийшов, коли я тебе чекала?» (з укр. народ. пісні «Чом ти не прийшов?») [48]; «Я пакінул радной дом, а мой папа із сберком, он сказал мне там нацисти і бандеровци-фашисти, я пайду їх убивать за расею і за мать» (цитата-пародія на мовлення громадян рф) [59]; «Ведь у отца сама собой машина не появится» (цитата-пародія на мовлення громадян рф) [60]; «Масква», «Там просто был пожар» (цитата-пародія на мовлення громадян рф) [51].

- 5. Цитата-знак:** «Що наперекір сумнівним теоріям дядька Фрейда» (відсилка до текстів З. Фрейда) [28]; «Мій Гійом Аполлінер під “Мостом Мірабо”» (Г. Аполлінер «Міст Мірабо»), «Знаєш, як любив Верлен, як хотів Рембо» (відсилка до текстів П. Верлена та А. Рембо) [7]; «Ваша

домівка – брудний мордор» (відсилка до «Володаря перснів» Дж. Толкіна) [55]; «Піду до кімнати й почитаю “Кобзаря”» (Т. Шевченко «Кобзар») [17].

6. Цитата-заголовок: «Добрий день, everybody» (Б. Джонсон) [6]; «Вова, ї* їх бл*» (О. Поворознюк) [5]; «Козацькому роду нема переводу» (українське прислів'я) [27]; «Кохайтесь, чорнобриві» (Т. Шевченко «Кохайтесь, чорнобриві») [28]; «Батько наш – Бандера, Україна – мати» (українська патріотична пісня «Батько наш – Бандера, Україна – мати») [24].

7. Цитата-тема: «Дзвонить у дзвони Іуда» (біблійний сюжет) [27].

8. Слова-цитати: «Добрий день, everybody» (Б. Джонсон), «Два-три тижні – і проблем нема» (О. Арестович) [6]; «Куля в лоб, так куля в лоб» (А. Яценюк), «Вова, ї* їх бл*» (О. Поворознюк) [5]; «Вийди отсюда, разбійник!» (В. Зеленський) [44]; «Раздамбілі бамбас і крим уже разбімбілі», «Как в своем доме жили» (цитати громадян рф) [58]; «Русский военный корабль, иди <...>» (Р. Грибов) [31]; «...проведение специальной военной операции» (в. путін); «Прощай, немытая россия» (М. Лермонтов) [47]; «Паланица» (цитата громадянина рф) [17].

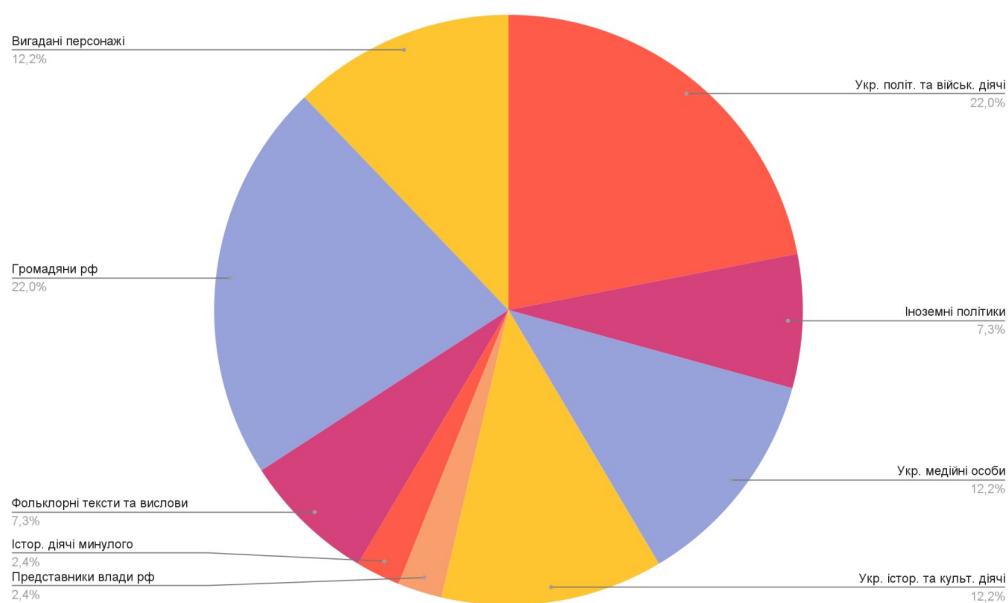
Бачимо, що тексти українських пісень містять об'ємний масив цитат, різних за своїм джерелом походження, структурою, функціональним призначенням та семантичним навантаженням. Поданий вище матеріал можна узагальнено подати у формі таблиці з кількісним розрахунком використаних цитат:

Таблиця 1. Види цитат в аналізованих текстах сучасних українських пісень

Вид цитати	Кількість	Кількість (%)
Точна цитата	41	43.8%
Неточна цитата	5	5.2%
Цитата-висловлювання	13	13.5%

Цитата-парафраза	14	14.6%
Цитата-знак	5	5.2%
Цитата-заголовок	5	5.2%
Цитата-тема	1	1.0%
Слова-цитати	11	11.5%

Згідно з даними, поданими вище, в аналізованих текстах сучасних українських пісень кількісно переважає тип **«Точна цитата» (43.8%)**. Цей тип репрезентований різними видами цитат за джерелом походження. Так, у текстах пісень цитуються слова українських та іноземних політиків і політичних діячів/бізнесменів, телеведучих, медійних осіб, громадян рф, вигаданих персонажів, українські фольклорні тексти і вислови та ін. Для наочності у Діаграмі 1 поданий кількісний розрахунок вживання кожного із згаданих (та інших) видів цитат:

Діаграма 1. Джерела цитування в текстах сучасних українських пісень

З даних, поданих у Діаграмі 1, видно, що кількісно переважають цитування українських політичних та військових діячів сучасності (22.0% – зокрема поширене використання слів чинного президента України В. Зеленського: *«Вийди отсюда,*

розбійник!» [44]) та слів громадян рф (також 22.0% – здебільшого для створення комічного ефекту: *«Потерь у вооруженных сил россии нет»* [58]). Також у доволі великій кількості представлені цитати українських історичних та культурних діячів (12.2% – здебільшого цитуються слова Т. Шевченка: *«Хай реве ревучий»* [28]); українських медійних осіб (12.2% – в основному це цитування слів журналістів, які озвучували новини на початку війни: *«Зранку росіяни обстріляли столичний район “Нивки”»* [28]); вигаданих персонажів (12.2% – здебільшого як уособлення українських військових: *«Не спи! Прости! Я повернусь!»* [43]). Також варто відзначити, що в групі «Іноземні політики» (7.3%) цитуються слова лише Б. Джонсона: *«Добрый день, everybody»* [6].

Точні цитати передаються з повним збереженням тексту-оригіналу. Якщо цитата була сказана українською мовою, вона передається українською, якщо ж англійською – передається англійською. Виняток становлять лише деякі слова громадян рф, умисно передані на письмі транслітерацією. У цьому контексті такий прийом є швидше засобом для створення комічного, ніж цитуванням самим у собі.

Фіксуємо високу частотність вживання типу **«Цитати-висловлювання» (13.5%)**. Цей тип цитування в основному репрезентують вислови, фрази, прислів'я тощо, що відомі широкому загалу. Сюди належать суто українські прислів'я та приказки: *«Згоріла хата, гори й сарай»* [51]; оригінальна українська лайка: *«Шляк би тебе трафив»* [32], усім відомий вислів про напрямок російського корабля: *«Русский военный корабль, иди <...>»* [31] та ін. Варто відзначити, що українське національне вітання «Слава Україні» кількісно переважає всі інші види цитат-висловлювань, охоплюючи 38.5% від усієї кількості цитат цього типу.

Ще одним кількісно значимим є тип **«Цитата-парафраза» (14.6%)**. Цей тип репрезентують цитати відомих осіб або ж фрагментів тексту і які передані буквально «своїми словами». Зазвичай «переказуються» слова українських політиків (часом для досягнення комічного ефекту): *«Два-три тижні – і проблем нема»* (О. Арестович) [6]; громадян рф з виразним домінуванням глузливих, саркастичних елементів: *«Я пакінул радной дом»* [59]; Т. Шевченка (чиї слова досить часто сприймаються як істина): *«Хай реве ревучий»* [28]; фрагменти фольклорних текстів:

«Чом ти не прийшов, коли я тебе чекала?» [48]. Головною умовою «успішного» парафразування у цьому випадку є використання текстів, слів, мотивів, відомих широкому загалу. Мовець може сказати «*Ми заживем в новій країні! Чуєш? Так казав пращур*» [21], і реципієнтові не знадобиться багато часу, аби віднайти зв'язок між цією фразою та словами Т. Шевченка «*І на оновленій землі. Врага не буде, супостата*» («І Архімед, і Галілей»). Або ж що стосується сьогодення, то важко не здогадатись, про кого йде мова у тексті «*Два-три тижні – і проблем нема*» [6]. З цього випливає, що умовами успішного парафразування є відповідний контекст, впізнаваність тексту-оригіналу та належний рівень знань реципієнта.

Парафразування досягається різними мовними засобами. І оскільки це буквально переказ «своїми словами», то автори пісень використовують різноманітні прийоми для досягнення цього ефекту. У даному випадку, такими засобами стали: **перестановка слів** («*Кожен буде жати, що посіяв*» [29]; порівн. укр. прислів'я «*Що посієш, те й пожнеш*»); **заміна частин мови** («*Хай реве ревучий*» [28]; порівн. «*<...> Як реве ревучий*» із Т. Шевченка «*Як умру, то поховайте...*»); **додавання нових лексем** («*Ніч яка місячна, зоряна, ясная, видно, хоч орків збирай, вийди, руснявий орк, нашими зморений хоч на хвилиночку в гай*» (пор. «*Ніч яка місячна, зоряна, ясная, видно, хоч голки збирай, вийди, кохана, працю зморена хоч на хвилиночку в гай*» із пісні М. Старицького «*Ніч яка місячна*»)) [19]; **транслітерування** («*Я пакінул радной дом, а мой папа із сберком*» [59]); використання **ключової лексики** («*Усім вам за кораблем*» [44]).

Менше, але все ж доволі об'ємно представлений тип «**Слова-цитати**» (11.5%). Це тип цитування, за якого зберігається стиль, характерні фрази конкретної особи, за якими ми її впізнаємо. Так, маємо характерні слова, за якими впізнаємо Б. Джонсона («*Добрий день, everybody*» [6]); О. Арестовича («*Два-три тижні*» [6]); В. Зеленського («*Вийди отсюда, разбійник!*» [44]); громадян рф («*Паланица*» [17]) та ін. Зазвичай цитати такого типу відтворені з високою точністю (і зі збереженням звучання), але допустимі відхилення в граматичному плані.

У найменшій кількості представлені типи «**Неточна цитата**» (5.2%), «**Цитата-знак**» (5.2%), «**Цитата-заголовок**» (5.2%) та «**Цитата-тема**» (1.0%).

Варто відзначити, що саме тип «Цитата-тема» (уведення в текст певного мотиву/сюжету) розроблений найслабше авторами українських пісень попри значне використання слів-цитат, наприклад, з українського фольклору. Отже, використання самих цитат не завжди є достатнім для того, аби ввести в текст сильний мотив (претекст), уживаючи при цьому велику кількість лексики відповідної тематики.

Загалом цитування, наявне в аналізованих текстах, не є суто інтертекстом про інтертекст. Цитати є потужним засобом висміювання невдач противника, мовною зброєю. Автори цих текстів оперують різними мовними засобами, цитуючи того чи іншого діяча або той чи інший текст, створюючи, таким чином, різні стилістичні ефекти та досягаючи різної мети.

2.2. Алюзія як форма інтертекстуальності

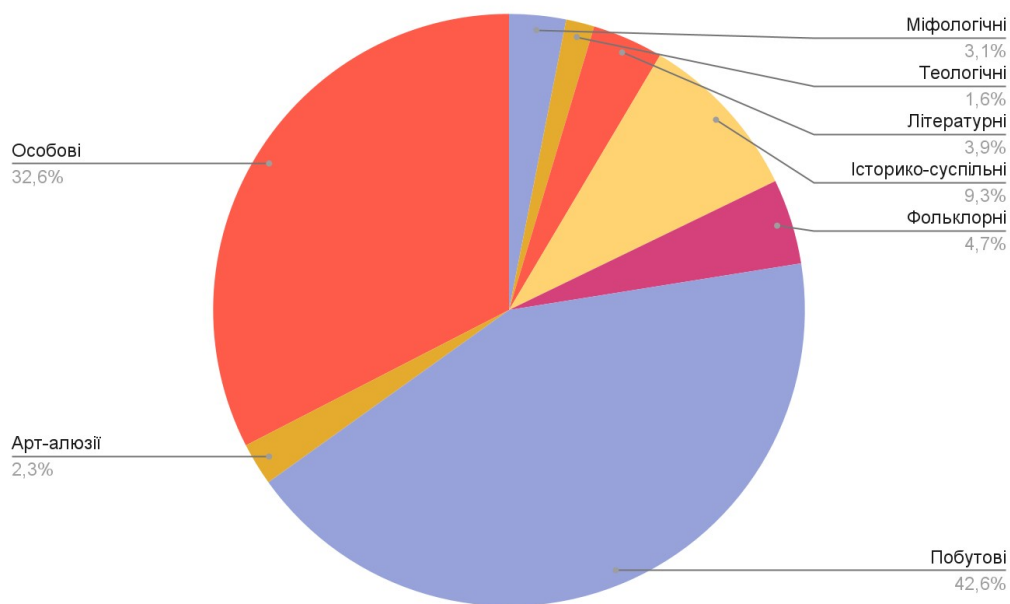
Тексти сучасних українських пісень містять об'ємний масив алюзій. Загалом із 60-ти пісень, взятих до аналізу, 60 із них містять алюзивні елементи різного характеру (тобто 100%). Спираючись на класифікацію О. Яреми (див. розділ 1. пп. 3.1.), нами було виявлено такі типи алюзій в цих текстах:

- 1. Міфологічні:** «Ой на Івана, та й на Купала!» [26]; «Дістає Нептун свого тризуба» [54]; «Прокинувся Нептун» [19]; «Прометеї» [55].
- 2. Теологічні:** «Дзвонить у дзвони Іуда» [27]; «Місто Марії» [9].
- 3. Літературні:** «Хай реве ревучий!» [28]; «Ми заживем в новій країні! Чуєш? Так казав пращур» [21]; «Мій Гійом Аполлінер під “Мостом Мірабо”» [7]; «Почитаю Кобзаря» [17]; «Отак подивишся здаля на москаля» [41].
- 4. Історико-суспільні:** «І Герої незламних Крут» [2]; «Батько іде на ви» [54]; «Нас козацька міць гартує» [23]; «Слухай, армія там, може, була за часів монархії», «І нашому Богданчику прийшлося домовлятися», «Советський апарат», «Кріпосництво, кризіс, геноцид, Майдан, Голодомор, коронавірус» [31]; «В нас є Хортиця» [36]; «Ширше, швидше, козаки» [36]; «Запорізька Січ» [12]; «Нема ні кобзи, ні кобзарів» [45].

- 5. Фольклорні:** «Козацькому роду нема переводу» [27]; «Кожен буде жати, що посіяв» [29]; «Ой, на горі москаля ждуть!» [30]; «Люлі, люлі, люлі, гой!» [32]; «І не ввійти в одну річку двічі» [53]; «Чом ти не прийшов коли я тебе чекала?» [48].
- 6. Побутові:** «Фортеця Бахмут» [2]; «Вова, [і* їх бл*](#)» [5]; «Танки гриз, як барбарис» [6]; «В розмінуванні чемпіон» [34]; «Повертайтеся в болото» [27]; «Чогось наша славна Україна зажурилася» [1]; «Вони можуть розбомбити Щастя, вони можуть розстріляти “Мрію”» [29]; «Прийде звір, відкриє пащу» [26]; «Вони крадуть наші серця, наче цигани танки!» [30]; «Ірпінь і Буча» [28]; «Будь ласка, відпустіть на Пасху» [15]; «Я повернусь додому» [20]; «Скільки зробиш, враже, кроків по Вкраїні, стільки твого ляже роду в домовині» [16]; «Сива у розпачі плаче, сина все чекає, та в Бога вже його душа!» [42]; «Чорнобаївка» [10]; «Азов і Буча» [46]; «Знову орда із боліт наступає» [54]; «Ванька, встань-ка, що таке? Приготуй собі пакет!» [4]; «Повітряна тривога!» [43]; «Ми маєм крила!» [36]; «У них кивали п'яти» [53]; «На сході дракон» [39]; «Гей, погину я в чужім краю» [11]; «Налетіла хижим птахом руйнівна ворожа сила» [23]; «Джавелін» [19]; «Я нарешті їду до батьків» [38]; «Наш підпалений коктейль» [31]; «Повернись живим» [3]; «Квіти мінних зон» [8]; «Азов» [9]; «Бавовна» [52]; «Поруч вороги» [18]; «Орк» [24]; «То злі потвори» [18]; «Прошу не гнівався на сина свого» [35]; «”Мрія”» [29]; «Крадуть русаки наш сонях» [33]; «Дикі примати» [55]; «Я всю зарплату віддаю Притулі» [14]; «Двадцять четверте лютого» [22]; «Як полуницю паляницею можна назвати» [17]; «Донбас» [58]; «Скажи “паляниця”» [13]; «Байрактар» [41]; «За волю борется мій рід роками» [57]; «Орда» [25]; «Зміїний» [12]; «Я сьогодні з'їв немовля кацапа» [37]; «Крейсер “Москва”» [59]; «Була вкусна паляниця» [45]; «Himars» [60]; «Сирена» [56]; «Бахмут» [49]; «Москва згоріла і втонула» [51].
- 7. Арт-алюзії:** «Затанцюєм гопаками» [24]; «Marvel, DC», «Дує у вус Мамай» [13].

8. Особові: «До Володимира Зеленського» [5]; «Джонсонюк Борис», «Арестович» [6]; «Пес Патрон», «Макрон», «Джолі», «Гордон» [34]; «Отаман Залужний» [27]; «Зеленський», «Кім Віталій», «Арестович» [30]; «Притула», «Фрейд» [28]; «Соломон» [32]; «Богдан Хмельницький», «Іван Франко» [46]; «Батько Хмель» [54]; «Ніцше» [53]; «Джа Растафарай» [39]; «путін», «Богданчик» [31]; «Верлен», «Рембо» [7]; «Бандера», «пуйло» [24]; «За Стуса, за Бандеру, за Чорновола» [45]; «Педан», «Притула» [14]; «путін» [58]; «Тарас», «путін» [13]; «Либідь, Хорив, Щек, Кий» [25]; «Бандера» [37]; «путлер», «путя», «соловійов», «скабєєва» [60].

Поданий вище матеріал можна узагальнено подати у формі діаграми з кількісним розрахунком ужитих алюзій:

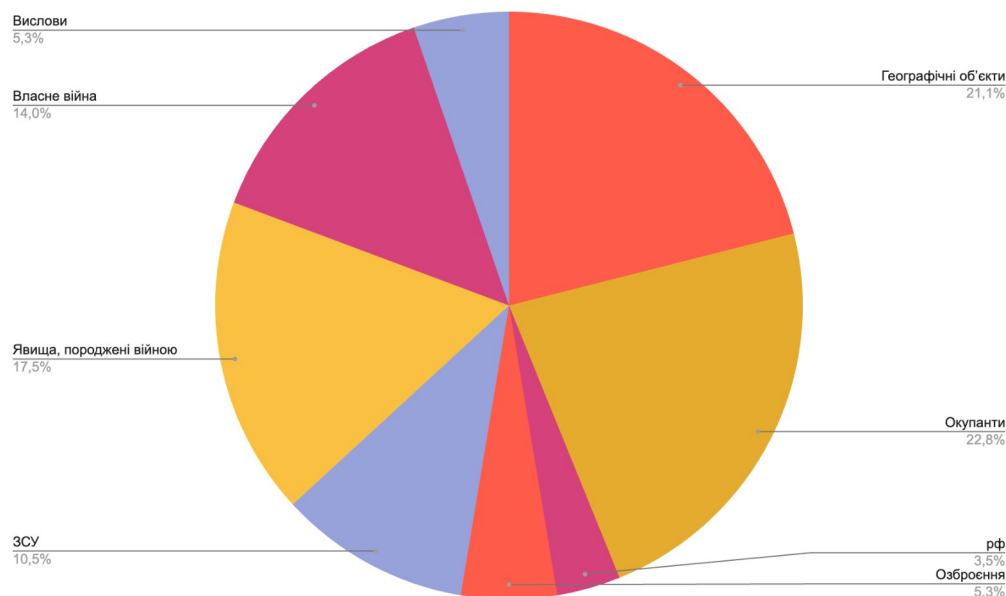

Діаграма 2. Типи алюзій в текстах сучасних українських пісень

Як видно з вище поданої діаграми, в аналізованих текстах сучасних українських пісень переважають **побутові алюзії (42.6%)**. Це фактично алюзії на ті речі, які є або стали реаліями сьогодення. В основному це алюзії на тему російсько-української війни. Тут варто відмітити використання великої кількості мовних

засобів для створення алюзивних елементів, таких як **розстановка наголосу** («БахмУт» [2], а не БАхмут, що відсилає до оригінальної назви міста в Донецькій області); **заміна прямих назв займенниками, іменниками з іншим семантичним відтінком** (в основному мова йде про росіян, які воюють на території України: «їх» [5], «вони» [29], «звір» [26], «враже» [16], «орда» [25], «ванька» [4], «у них» [53], «руйнівна ворожа сила» [23], «вороги» [52], «орк» [19], «злі потвори» [18], «русаки» [33], «дикі примати» [55], «кацап» [37], «москаляки» [31]); **гра слів** («танки гриз, як барбарис» [6], «розбомбити Щастя» [29], «розстріляти “Мрію”» [29], «Ванька-встань-ка» [4], «полуниця/паляниця [17], «“Москва” згоріла і втонула» [51]).

Що стосується контексту саме російсько-української війни, то варто відмітити, що алюзії в цих текстах не обмежуються суто прямим натяком, називанням війни як такої. Це може бути непряма згадка окупантів, рф, виду озброєння, українських міст, явищ, породжених війною, ЗСУ, висловів та ін. Типи та кількість елементів, які маркують явище російсько-української війни, можна подати у вигляді наступної діаграми:

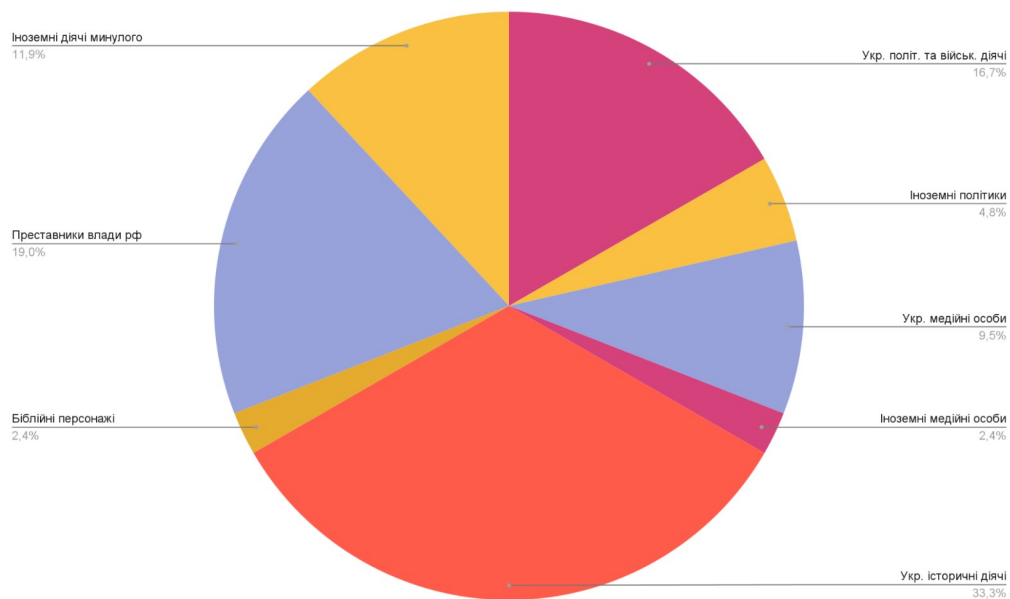
Діаграма 3. Алюзивні елементи, що маркують явище російсько-української війни

Спираючись на дані, подані в Діаграмі 3, найбільше явище війни маркують такі елементи, як назви **географічних об'єктів** (в основному це назви українських

міст, які постраждали під час окупації: «*Ірпінь і Буча*» [28]) та згадка про **окупантів** (зазвичай з умисним уникненням прямого називання: «*вони*» [29]). Також частотними є елементи-маркери явищ, **породжених війною** (і згадка про які дуже часто обмежується лише одним словом, як-от «*Мрія*» [29], «*Сирена*» [56] і т. ін.), а також згадка про **Збройні Сили України** з абсолютно позитивною семантикою («*син*» [42], «*побратим*» [43] і т. ін.).

Окрім побутових алюзій, аналізовані тексти сучасної української музики містять велику кількість **особових алюзій (32.6%)**. Це фактично пряме називання будь-якої особи. Такий тип алюзій декодує весь масив знань про конкретну людину/діяча шляхом використання його імені. Для процесу декодування важливим є контекст та рівень знань реципієнта, оскільки, наприклад, до початку російсько-української війни ім'я «Борис Джонсон» викликало у пересічного українця радше згадку про Велику Британію, а не той масив інформації про колишнього прем'єр-міністра, який знає чи не кожен українець сьогодні і який, до того ж, підкріплюється емоційною складовою. Тому загалом цей тип алюзій є нестійким, «плавучим» та контекстуально залежним.

В аналізованих текстах сучасних українських пісень знаходимо велику кількість особових алюзій, які в основному є елементами маркування російсько-української війни. Реципієнтові не потрібно докладати особливих зусиль для того, аби при згадці більшості із цих імен викликати весь масив асоціацій, пов'язаних із війною. Тут маємо згадки **українських політичних діячів сучасності** («*Володимир Зеленський*» [5]), **іноземних політиків** («*Джонсюк Борис*» [6]), **акторів та відомих медійних осіб**, які безпосередньо відзначились допомогою для України («*Джолі*» [34]), **українських історичних діячів** («*Богдан Хмельницький*» [46]), **представників влади рф** («*путін*» [13]) та ін. Для наочності подамо ці дані у вигляді наступної діаграми:

Діаграма 4. Типи елементів особових алюзій

Як видно з даних, представлених в Діаграмі 4, в аналізованих текстах переважають згадки українських історичних діячів (33.3%). Така кількість цього типу алюзивних елементів може свідчити про намагання сучасних українських виконавців зробити акцент на історичному минулому України, на наявності цього минулого, яке заперечують у державі-агресорі, на умисне згадування тих подій української історії, до яких була причетна росія. Однак варто також відзначити і негативну тенденцію до нагромадження часом занадто великої кількості згадок українських діячів минулого (що часто не несе в собі жодного сенсу), «шароварщини» та інших явищ, з якими ще стикається молода українська музика.

Також варто звернути уваги на те, якими граматичними та стилістичними засобами передається назва імені президента рф. Це і змішування форм Гітлер та путін («пуглер» [59]), обценної лексики та путін («пуйло» [24]), зменшена форма прізвища («пуга» [59]), уживання імені даної особи з маленької літери (і лише) та ін. Фонетичні, граматичні та стилістичні зміни назви імені цієї особи свідчать про зневажливе, глузливе ставлення до нього як до представника влади.

Також у текстах сучасних українських пісень наявний великий пласт **історико-суспільних алюзій (9.3%)**. До такого типу алюзій належать будь-які

натяки/згадки історичних осіб або подій минулого. Як уже було сказано вище, така тенденція до «повернення» до історичного минулого України викликана військовою агресією РФ проти нашої країни як одного із засобів спротиву інформаційній брехні в сусідній державі. Згадки відомих історичних діячів або подій минулого в аналізованих текстах неминуче пов'язані зі слідом історичного впливу Росії на українській історії. Засобами мови створюється акцентуація на важливості пам'ятати про ці події, на їх існуванні в нашій історії загалом. Однак часто такі алюзії містять поверхневий, загальний характер.

Дуже часто такі алюзивні одиниці виражені з використанням суржикізмів, як-от *«крізіс», «галадамор», «генацид», «советський»* (прим. – передано зі збереженням фонетичного звучання фрагменту пісні-оригіналу) [31], що в цьому контексті контрастує з тими цінностями, які пропагують автори пісень. Пісні, написані українською мовою, є дуже великим прогресом в сучасному музичному просторі України. Фактично тим, що вони написані українською, уже відбувається витіснення російської музики за межі українського культурного простору. Однак цими ж мовними засобами автори «легалізують» використання того ж таки суржику в Україні, «онормалізують» його. Суржик не є явищем простого межування двох держав. Він свідчить про наявність тривалого мовного контакту двох країн, що у випадку з українською історією лише підкреслює значний (і, до того ж, негативний) вплив політики Росії, її слід в історії нашої держави. Тому створюючи сучасні українські пісні, авторам варто звертати увагу на мовні засоби, якими вони послуговуються.

У меншій кількості в текстах сучасних українських пісень представлені **міфологічні (3.1%), теологічні (1.6%), літературні (3.9%), фольклорні (4.7%) та арт-алюзії (2.3%)**. Варто сказати, що часто алюзивні елементи цих типів носять подвійний характер. Тобто при декодуванні наявні первинний та вторинний об'єкти алюзії. Це алюзії, які первинно скеровані на об'єкти, наприклад, міфології, але в певному контексті набувають вторинного значення (зазвичай слугують маркерами війни). Так, фраза *«Кожен буде жати, що посіяв»* [29] первинно відсилає до тексту українського народного прислів'я *«Що посієш, те й пожнеш»*, однак у контексті

пісні «Мрія» (Jerry Heil) ця фраза набуває зовсім іншого семантичного відтінку. Мова йде про окупантів, які прийшли воювати на територію України і які в найближчому часі будуть відповідати за скоєні злочини. Або ж у пісні «Моя країна» (YARMAK) згадка про «Прометеїв» («Як пощастило мені серед Прометеїв жити» [55]) первинно відсилає до давньогрецької міфології, однак зміна контексту «викривлює» це значення, у результаті чого під «Прометеями» маються на увазі українці.

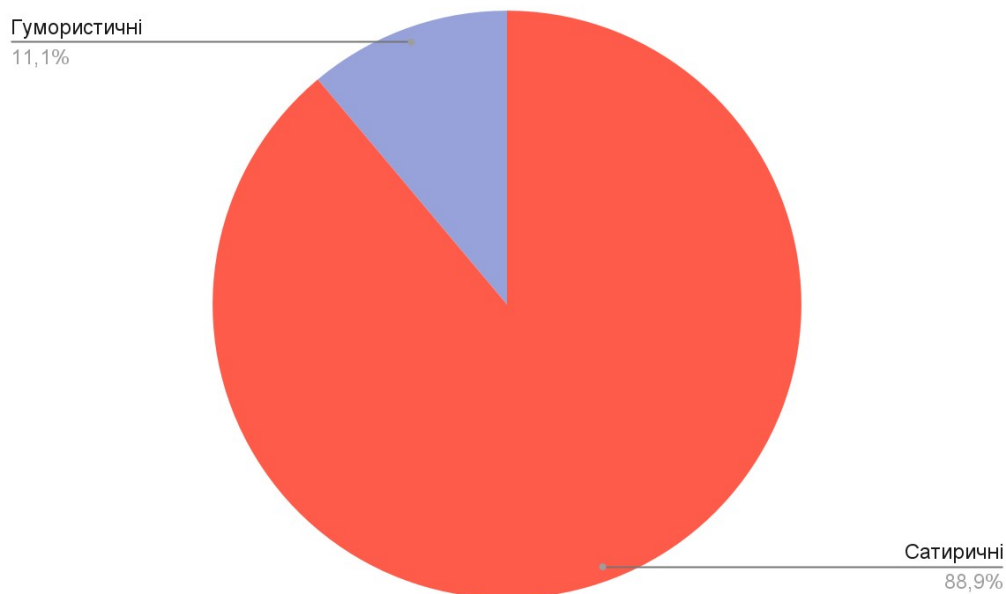
Загалом варто відзначити, що алюзивні елементи аналізованих пісень в більшості містять натяки на війну. І це доволі логічно, оскільки мова, музика є потужними засобами боротьби у цій війні.

2.3. Пародіювання як форма інтертекстуальності

Ще одним засобом вираження інтертекстуальності є пародіювання. В аналізованих текстах сучасних українських пісень пародіювання виражене в меншості (13 композицій, що становить 21.6% від об'єму усього аналізованого матеріалу). Спираючись на класифікацію Т. Мельнікової (див. розділ 1. пп. 3.1.), нами було виділено такі види пародій в аналізованих текстах:

1. **Сатиричні:** «Куля в лоб, так куля в лоб» [5]; «Два-три дні і проблем нема» [6]; «Это что за покемон?» [34]; «Зліва побратими відстрілюють ребят» [43]; «Бендеравтомобілі» [19]; «Вапроси мейл.ру: «А шо таке багнети?» Не бійся, малиш, – це такіє канфети» [12]; «Я сьогодні з'їв немовля кацапа» [37]; «Я пакінул радной дом, а мой папа із сберком, он сказал мне там нацисти і бандеровци-фашисти, я пайду їх убивать за расею і за мать» [59]; «презіденти міра», «ванька» [60]; «ванька», «Ловили гусей, бігали по полю, ходили в крадених трусах герої» [24]; «руській мір», «руській царь» [44]; «Паланіца» [17]; «Шматочок вані» [58].
2. **Гумористичні:** «Юкрейн, лав і уваженіє вері мач» [6]; «Такого пса не було і не буде» [34].

Кількісно це може представити у вигляді наступної діаграми:

Діаграма 5. Типи пародій в текстах сучасних українських пісень

Як видно з наведених вище даних, кількісно переважають **сатиричні** пародії (**88.9%**). І це досить-таки логічно, зважаючи на контекст. Загалом більшість із цих пародій пов'язані із російсько-українською війною (15 із 16 одиниць). Відповідно, це свідчить про висміювання невдач противника у цій війни засобами мови. За спрямованістю цей тип пародій можна розподілити наступним чином: **пародії на висловлення конкретних осіб**: «Куля в лоб, так куля в лоб» [5]; (8 од.); **пародії на поведінку конкретних осіб**: «Ловили гусей, бігали по полю, ходили в крадених трусах герої» [24]; (6 од.); **пародії на явища**: «руській мір» [44] (1 од.).

Сатиричні пародії виражені різними мовними засобами, до яких належать транслітерування, використання суржикізмів, специфічного стилістичного забарвлення, притаманного певним особам, використання метонімії, уживання зменшено-пестливих форм для посилення гумористичного ефекту тощо.

Також варто підкреслити, що загалом використання російської мови в аналізованих текстах уже несе в собі комічний ефект, що, вочевидь, пояснюється контрастом довіри до слів, ідей, подій, виражених українською мовою, та (у більшості своїй) «засомбованості», неправдоподібності речей, вивловленими

російською. З точки зору соціолінгвістики, така тенденція є досить-таки показовою, оскільки чи не вперше за весь період незалежності України національна мова стала авторитетною, а її роль не применшується, як це було ще десятиліття тому.

Що стосується **гумористичних** пародій, то їх, як видно з даних Діаграми 5, в аналізованих текстах сучасних українських пісень значно менше **(11.1%)**. Гумористичні пародії не мають на меті висміяти щось, вони швидше є «доброзичливими» пародіями і мають зазвичай нейтральне оцінне забарвлення. У цьому випадку маємо дві пародії на мовлення конкретних осіб: *«Юкрейн, лав і уваженіє вері мач»* [6] – у цьому контексті пародіюється стиль мовлення Бориса Джонсона; *«Такого пса не було і не буде»* [34] – пародія на фразу Олександра Поворознюка *«Такого президента не було й не буде»*. Обидві пародії несуть в собі доброзичливий гумор, оскільки авторам пісень, очевидно, імпонують Борис Джонсон та пес Патрон.

Мовними засобами для створення таких пародій стало транслітерування, використання суржикізмів, гра слів.

Загалом пародіювання є потужним засобом вираження інтертекстуальності. Використовуючи різні мовні засоби, оперуючи різноманітною лексикою та стилістичним забарвленням, автори аналізованих пісень активно залучають спільний фонд соціальних та культурних знань і створюють в такий спосіб засоби боротьби на інформаційному фронті.

Висновки до розділу II

Отже, у цьому розділі нами було проаналізовано 60 текстів сучасних українських пісень з позиції вияву засобів та особливостей вираження інтертекстуальності в них.

Одним із найбільш об'ємно представлених типів інтертекстуальності в аналізованих текстах є цитування, наявне в 35 композиціях, що становить загалом 58.3% від об'єму усього аналізованого матеріалу. Найбільш частотними типами цитування є точні цитати (де кількісно переважають цитування українських політичних та військових діячів сучасності – зокрема поширене використання слів чинного президента України В. Зеленського – та слів громадян рф для створення комічного ефекту), цитати-висловлювання (серед яких українське національне вітання «Слава Україні» кількісно переважає всі інші види цитат-висловлювань), цитати-парафрази (де зазвичай «переказуються» слова українських політиків (часом для досягнення комічного ефекту) та громадян рф з виразним домінуванням глузливих, саркастичних елементів) та слова-цитати. Тип «Цитата-тема» розроблений найслабше авторами українських пісень, що свідчить про те, що використання самих цитат не завжди є достатнім для того, аби ввести в текст сильний мотив (претекст). Найпоширенішими засобами вираження цитування є перестановка слів, заміна частин мови, додавання нових лексем, транслітерування, використання ключової лексики, використання суржикізмів, переклад.

Також тексти сучасних українських пісень містять досить великий масив алюзій. Загалом із 60-ти пісень, взятих до аналізу, 60 із них містять алюзивні елементи різного характеру (тобто 100%). Найбільш частотними типами алюзій є побутові (в основному це алюзії на тему російсько-української війни, маркерами якої найчастіше є назви географічних об'єктів, згадки окупантів, явищ, породжених війною та згадки ЗСУ), особові (де переважають згадки українських історичних діячів, що часто характеризується нагромадженням занадто великої кількості алюзійних елементів цього типу (що часто не несе в собі жодного сенсу), «шароварщини» та інших явищ, з якими ще стикається українська музика) та

історико-суспільні (репрезентовані згадками історичних осіб або подій минулого, однак часто такі алюзії містять поверхневий, загальний характер). Найпоширенішими засобами вираження алюзійності є розстановка наголосу, заміна прямих назв займенниками, іменниками з іншим семантичним відтінком, гра слів, транслітерування.

Ще одним засобом вираження інтертекстуальності є пародіювання. В аналізованих текстах сучасних українських пісень пародіювання виражене в меншій кількості (13 композицій, що становить 21.6% від об'єму усього аналізованого матеріалу). Пародіювання представлене переважно сатиричними пародіями, які в основному мають на меті висміяти невдачі противника у війні. Гумористичні пародії репрезентовані пародіями на мовлення Б. Джонсона та О. Поворознюка. Найпоширенішими засобами вираження пародіювання є транслітерування, використання суржикізмів, специфічного стилістичного забарвлення, притаманного певним особам, використання метонімії, уживання зменшено-пестливих форм для посилення гумористичного ефекту, використання суржикізмів, гра слів.

Підсумовуючи, варто підкреслити, що автори аналізованих пісень у переважній більшості апелюють до подій російсько-української війни. Використовуючи слова лідерів/авторитетів сучасності, викривлюючи слова противника мовними засобами, апелюючи до української історії та особливостей мови, автори створюють унікальну мережу текстів, що дозволяє говорити про наявність оригінальної української музики, яка здатна витіснити російський контент з українського медійного та культурного простору.

РОЗДІЛ 3. ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЗВ'ЯЗНОСТІ В ТЕКСТАХ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПІСЕНЬ

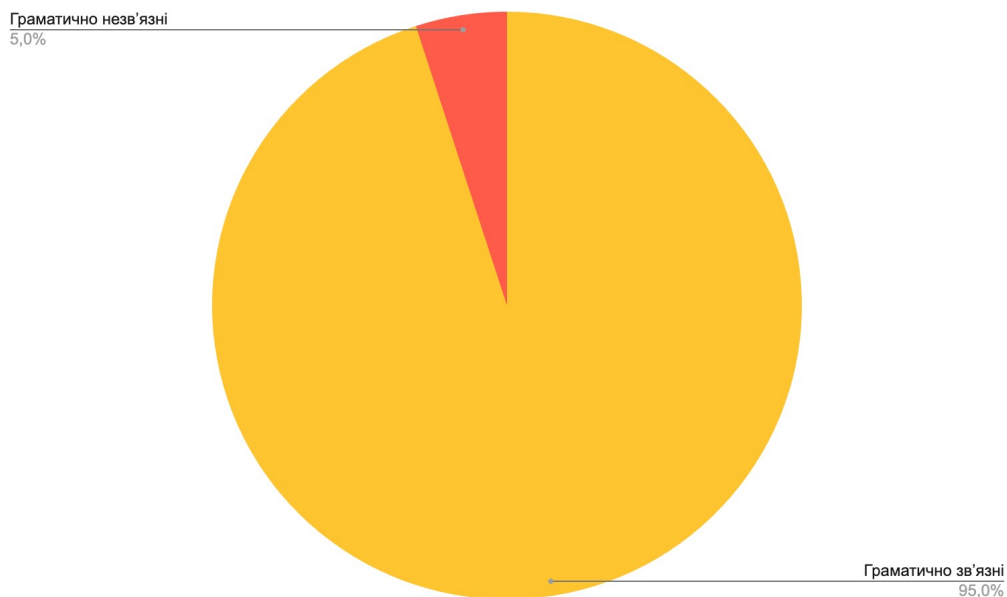
3.1. Засоби вираження граматичної зв'язності в текстах сучасних українських пісень

Граматична когезія є таким типом зв'язності, за якого одиниці тексту утворюють єдність за допомогою граматичних засобів. У текстах сучасних українських пісень такий тип зв'язності представлений досить об'ємно. Спираючись на класифікацію засобів граматичної зв'язності, запропонованої нами (див. розділ 1 пункт 4), у текстах аналізованих пісень можемо виділити такі їх типи:

1. **Займенники та прислівники:** «**Квітку** папороті нащо ти шукаєш в думках-хашах? **Її** зерна, наче спадщину, посадив у серці пращур!» [26]; «В новинах нові українські **герої** щоранку! **Вони** крадуть наші серця, наче цигани танки!» [30]; «Знаєш, ти знову мене покохаєш, як **тоді, коли** ми жили і не рахували дні» [53]; «**Рідні мої, рідні мої, чому ваші** коси сивіють?» [15].
2. **Сполучники та інші сполучні засоби:** «Два-три тижні – і проблем нема» [6]; «Ми вбиваємо злого звіра, **щоб** жили у мирі діти» [55]; «Чи то ви то ще не чули, **що** ворог на полі?» [31]; «Скільки було неспокійних ночей, **та** ця не остання – будуть іще» [49].
3. **Лексичні повтори:** «**Ніколи не** пробачиш, **ніколи не** простиш!» [43]; «**Вані** мама плаче, бо **ванька** без удачі» [24]; «**Моя сила** на полях в житах, в моїм золоті, **моя сила** у моїх літах – моя молодість» [26]; «**Кілометрами** бинти, ворогами вкриті ґрунти, **кілометрами** іти будем вперед, аби перемогти» [44].
4. **Синоніми та синонімічні вислови:** «Знову **орда** із боліт наступає. Суне і суне, та **ворог** не знає, що на нього в нашім краю тільки смерть чекає» [54]; «**Кохайтесь** з львів'янами, з Франківськом **любіться!**» [28]; «Хочу звернутися до **Президента**, хочу звернутися до **Володимира Зеленського**» [5].

5. **Однакові видо-часові форми дієслів-присудків:** «Громе, **побий** їх царя-супостата, червона, **залий** їхні вулиці, бункери» [25]; «Ось **пливе** окупант, в Бердянську десь **гальмує**, тепер ворожий десант рапанів там **годує**» [10]; «Москва **згоріла і втонула**, москва **пішла** на корм акулам, все **було**, та такого ще **не було** – ну все, **поплакали й забули**» [51].
6. **Неповні, усічені речення:** «Попереду – пан Зеленський! Хай москаль хоч трісне – не покине крісло президентське! Пан Зеленський!» [30]; «День... Ніч... Чийсь клич... Знову віч-на-віч... Вогонь... Вода... Не спи!.. Прости!.. Я повернусь!..» [43]; «Повітря із пороху – ріж ножем, ножі у повітрі – не втечеш» [49].
7. **Єдність місця та часу:** «Ой на Івана, та й на Купала! Там дівчинонька квіти збирала» [26]; «Небо гримить над Азовом, ворог гарматами б'є, звечора навіть бетон пахне війною» [9]; «Побіжу до хати босими ногами, затопчу траву і засну, втомившись, на колінах мами... Розкажу про втому, сподіваюсь знову, що не зареву, обгорну її своїми руками..» [40].

Майже всі аналізовані тексти сучасних українських пісень можна вважати граматично зв'язними (див. Додаток 1). Виняток становлять композиції «Гуляли» («KALUSH» & Kozak Siromaha), «Ой на ой» (Skofka), «Воїни світла» (Lyarip Trubetskoy), які здебільшого складаються із набору коротких, часом усічених речень, які поєднуються лише за змістом: «Сам по собі в гаю чи в полі, ревуть гармати, не сумуй, мій брате! В нас є Хортиця! В нас є Карпати!» [36]; «В полі вітер водиться, росте біла чорниця, сидить сумує криниця, нікому пити не хочеться» [45]; «Радуйся молоту в сильній руці, водоспад, молодість в світлій ріці, бий в барабан – бам, бам! Барикади, брати, тут, там» [39]. Тобто граматично зв'язними є **95% (57 од.)** усіх аналізованих пісень, незв'язними – **5% (3 од.):**

Діаграма 6. Кількість граматично зв'язних та граматично незв'язних текстів сучасних українських пісень (%)

Займенники та прислівники є одним із найбільш продуктивних засобів вираження граматичної зв'язності. В аналізованих текстах пісень він зустрічається майже завжди. Однак варто відмітити, що коли мова йде про конкретну одиницю аналізу (окремо взятую композицію), то такий засіб вияву зв'язності репрезентується досить бідно (це може бути один-два займенника чи прислівника, за якими можна встановити зв'язок із попередніми реченнями). Наприклад, пісня «Шлях» (SKYLERR & Golubenko) не містить жодного займенника чи прислівника у якості зв'язкового компоненту. Однак зв'язність тут досягається іншими засобами, такими як лексичні повтори («**Чом** тоді я промовчав? Повірів я твоїм очам. **Чом** не пам'ятаєш, як проходили той шлях?» [48]) та використання однакових видових та часових форм дієслів-присудків («**Не могла** сказати прямо, але прямо **промовчала**, поки ти також **мовчав**, я вже подумки **тікала**» [48]). У пісні «Москаль некрасивий» (Jerry Heil & Verka Serdutchka) вживається лише один займенник, що репрезентує цей тип зв'язності: «В новинах нові українські **герої** щоранку! **Вони** крадуть наші серця, наче цигани танки!» [30]. Ця загальна тенденція до вживання невеликої кількості займенників та прислівників такого типу може свідчити про

специфіку самого жанру тексту (пісня) та його довжини (зазвичай два-три коротких куплети та приспів), що є певним обмеженням для використання великої кількості граматичних засобів зв'язності.

Сполучники та інші сполучні засоби є одним із найбільш продуктивних засобів вираження граматичної зв'язності в текстах сучасних українських пісень. Найчастіше в аналізованих текстах зустрічаються такі сполучники, як *і, коли, де, а, та, що, як, то, але, щоб, якщо, тоді, бо, аби* та ін. Як і займенники та прислівники, цей тип використовується майже у ста відсотках текстів аналізованих пісень. Винятками є композиції «Пес Патрон» (Karta Svitа), «Гуляли» («KALUSH» & Kozak Siromaha) та «Ой на ой» (Skofka). Це зумовлено тим, що тексти цих пісень дуже часто складається з коротких фраз та неповних речень, пов'язаних між собою не граматично, а за змістом. Наприклад, пісня «Пес Патрон» (Karta Svitа) побудована виключно із запитань-відповідей: *«Хто тримає цей район? Пес Патрон, пес Патрон! Хто крутіший за iPhone? Пес Патрон, пес Патрон!»* [34]. Текст пісні «Ой на ой» (Skofka) складається із безсполучникових речень: *«Тепер не густа поляна ця. В полі вітер водиться. Росте біла чорниця. Сидить сумує криниця. Нікому пий не хочеться»* [45].

Лексичні повтори як засіб вираження граматичної зв'язності зустрічаються в текстах пісень рідше, ніж засоби, згадані вище. У цьому контексті варто зазначити, що лексичні повтори часто використовуються для того, щоб створити ритмічну структуру пісні, а не для підтримки її граматичної зв'язності. Це пояснюється жанровою особливістю тексту, в межах якого такі повтори є допустимі, хоча вони не несуть в собі жодного граматичного чи семантичного навантаження. Наприклад, у пісні «Москаль некрасівий» (Jerry Heil & Verka Serdutchka) на початку повторюються фраза *«Геть з України, москаль некрасівий!»* [26]. Ця ж сама фраза проходить через увесь текст пісні, що робить її ключовою. Однак якщо розкласти текст суто з точки зору мовної організації, то ця фраза в решті випадків її вживання виявиться не настільки контекстуально потрібною, оскільки не несе в собі ніякого навантаження, не робить текст зв'язним та цілісним.

Що стосується власне «граматичних» лексичних повторів, то часто вони вживаються на межі утворення ритмічності пісні та її граматичної зв'язності. Наприклад, у пісні «ЗСУ» («Ціна ритму») фраза «в українця» вживається і для утворення (збереження) ритму пісні, і для її граматичної зв'язності: «В українця. В українця взуття бруду не боїться. Не боїться в українця» [13]. «Оригінальні» лексичні повтори, які слугують засобом утворення зв'язності, також представлені в текстах пісень. Дуже часто такі слова несуть в собі головну ідею або ж апелюють до явищ, породжених російсько-українською війною. Наприклад, у пісні «Місто Марії» («Океан Ельзи») таким ключовим елементом є лексема «Азов»: «Буде до віку стояти праведне місто Марії, доки над гордим **Азовом** сонце встає. Небо гримить над **Азовом**» [9]. У пісні «Повітряна тривога в Криму» («Spiv Brativ») таким елементом є слово «Крим»: «Вперше за цю війну повітряна тривога в **Криму**, а все це тому, що за скоєне біль не минув. Невже в **Криму** бавовна?» [50].

Синоніми та синонімічні вислови як засіб вираження граматичної зв'язності зустрічаються в текстах українських пісень порівняно рідше. Зазвичай синонімами виступають іменники на позначення назв російських окупантів, українських бійців та явищ, породжених війною. Наприклад, у пісні «Моя Країна» (YARMAK) можна знайти три синоніми на позначення назв російських окупантів: «*кати*», «*дики примати*», «*злий звір*» [55]; у пісні «Батько наш Бандера» (Glova, Manin, Govorun) – чотири: «*вороги*», «*орки*», «*вані*», «*герої*» [24]. Окрім цих слів, у текстах українських пісень також зустрічаються і інші слова-синоніми на позначення окупантів: «*орда*», «*ворог*» [54]; «*орки*», «*вороги*» [44]; «*ви*», «*тирани*» [22]; «*зелений хлопчик*», «*орк*» [58]; «*москаляки*», «*раби*» [31]; «*окупант*», «*москаль*», «*кацап*» [41]; «*загарбник*», «*ворог*» [57]; «*рашистська орда*», «*нечисті сини*» [25]; «*орки*», «*расеяне*», «*окупанти*» [17]; «*кацапи*», «*руській фашик*», «*люди, схильні до окупації*» [13] та ін.

У пісні «Бахмут» («Spiv Brativ») можна знайти два синоніми на позначення назв українських бійців: «*ті, хто у камуфляжі*» та «*титани*» [49]. Також використовуються слова-синоніми на позначення явищ/предметів, дотичних до війни. Так, у пісні «Maskva» («Spiv Brativ») використовується два синоніми на позначення російського крейсера «москва»: «*старий непотріб*» та «*крейсер*

“москва”» [51]; у пісні «Это вы виноваты» (SKRYAGA) використовується два контекстуальних синоніма на позначення сусідньої країни-агресора: «*новія*» та «*росія*» [47].

Однакові видо-часові форми дієслів-присудків є часто вживаним засобом вираження граматичної зв'язності в текстах сучасних українських пісень. Саме цей тип когезії у багатьох випадках виступає єдиним засобом зв'язності у текстах тих композицій, де ця зв'язність є слабо вираженою. Це стосується таких пісень, як «Гуляли» («KALUSH» & Kozak Siromaha): «*Гуляли! Гуляли! Гуляли! Гуляли! Козаки по полю далеко мандрували!*» [36]; «Ой на ой» (Skofka): «*В полі вітер водиться. Росте біла чорниця. Сидить сумує криниця*» [45].

В аналізованих текстах пісень вживаються різні комбінації видо-часових форм дієслів-присудків: **недоконаний вид + теперішній час**: «*Хто тримає цей район? Пес Патрон, пес Патрон! Хто [є] крутіший за iPhone? Пес Патрон, пес Патрон!*» [34]; **доконаний вид + майбутній час**: «*Побіжу до хати босими ногами, затопчу траву і засну, втомившись, на колінах мами... Розкажу про втому, сподіваюсь знову, що не зареву, обгорну її своїми руками...*» [40]; **доконаний вид + минулий час**: «*Не бачилися рік, батько постарів... Мати посивіла... Всіх беруть роки...*» [38] та ін.

Неповні, усічені речення є ще одним засобом вираження граматичної зв'язності, наявним у текстах українських пісень. Цей засіб часто є чи не єдиним, який формує граматичну зв'язність тексту. Наприклад, пісня «Тривога» (SHUMEI) містить велику кількість усічень речень, що фактично є основою зв'язності цього тексту: «*День... Ніч... Чийсь клич... Знову віч-на-віч... Вогонь... Вода... Не спи!.. Прости!.. Я повернусь!..*» [43]. Загалом велика кількість усічених, неповних речень в аналізованих текстах може свідчити про специфіку його жанру, обмеженість у використанні мовних засобів, коли мова йде про створення пісні, оскільки автори часто намагаються вкласти основний сенс в короткі речення, нехтуючи при цьому граматичними засобами їх зв'язності: «*Джавелін на максимум, оркам буде так собі, виїхав на тракторі, повернувся з танками*» [19].

Єдність місця та часу є найменш представленим засобом вираження граматичної зв'язності в текстах українських пісень. І це важливо відмітити, оскільки описувані події в аналізованих текстах дуже часто «перескакують» з місця на місце або ж взагалі ніяк не розгортаються, а весь текст перебуває у площині авторських роздумів або загальновідомих фраз, на яких ця пісня побудована. Це стосується, зокрема, пісень «Вова, ї* їх бл*» («Мюслі Ua»), де єдність місця і часу відсутня: *«Я за тебе не голосував в первом турі, але я щас, бл*, життя готов віддать, але я щас, бл*, життя готов віддать, життя готов, життя готов, життя готов віддать»* [5]; «Стефанія» («KALUSH»), яка здебільшого складається з різних фраз і сполучень швидше для гармонійного звучання (оскільки певні частини цієї пісні – це реп), але які не несуть в собі жодного сенсу, не зв'язують текст: *«Ти все молода, о мамо, на піку, якщо не ціню опіку на піку слави, мені в тупіку забивайте піку, цю піку, я би попик, спік, своєю любов'ю»* [32] та ін. І навпаки: тексти пісень, де наявна єдність місця та часу, зазвичай є сильно граматично зв'язними. Мова йде про пісні «Місто Марії» («Океан Ельзи»), де зберігається єдність місця та часу (події відбуваються в Маріуполі, під час війни), а текст читається як плавна розповідь: *«Небо гримить над Азовом, ворог гарматами б'є, звечора навіть бетон пахне війною»* [9]; «Фортеця Бахмут» («Антитіла»), події якої розгортаються у місті Бахмут під час російсько-української війни (і ця тема зберігається протягом усієї пісні): *«Фортеця Бахмут, всі молитви наші тут, і серцець сталевий дух, і Герої незламних Крут з неба нам сил дають, волю, вогонь і лють, стіни горять в бою, мамо, а я стою»* [2] та ін.

Наведені вище дані свідчать про те, що майже всі тексти сучасної української музики є граматично зв'язними і ця зв'язність досягається різними мовними засобами.

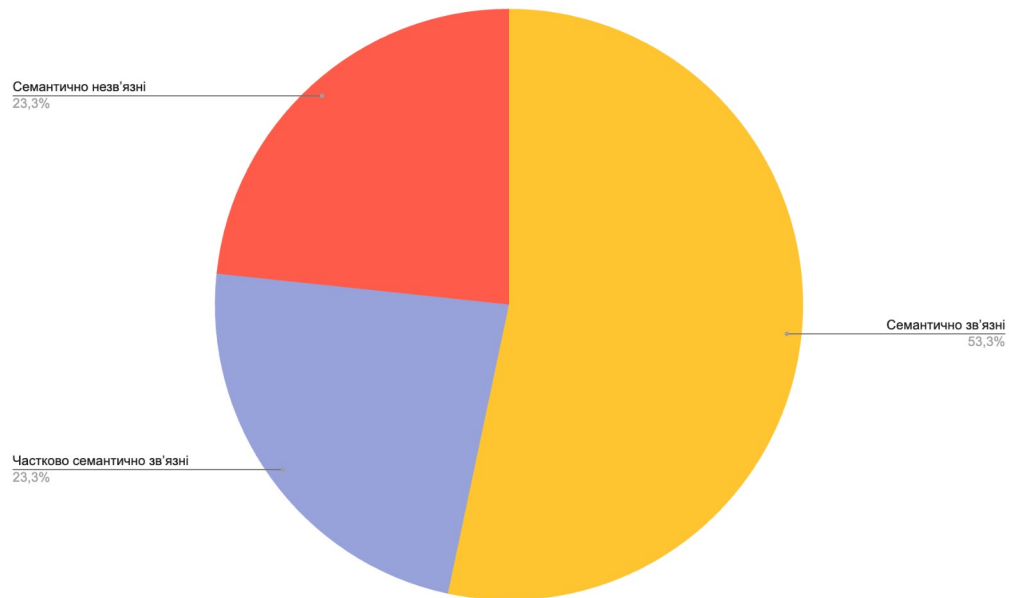
3.2. Засоби вираження семантичної зв'язності в текстах сучасних українських пісень

Семантична когезія є таким типом зв'язності, за якого зв'язки між реченнями всередині тексту забезпечуються шляхом лексико-семантичного повторення.

Спираючись на класифікацію засобів семантичної зв'язності, запропонованої нами (див. розділ 1 пункт 4), у текстах аналізованих пісень можемо виділити такі їх типи:

1. **Просте лексичне повторення:** «Бахмут тримають титани», «Бах-бах! Голосно в Бахмуті» [49]; «І розквітали жовті **мальви** під блакитним небом серед зими», «**Мальви** взимку не цвітуть, хай говорять» [53]; «Ой у лузі **червона калина** похилилася, чогось наша **славна Україна** зажурилася, а ми тую **червону калину** піднімемо, а ми нашу **славну Україну** гей, гей – розвеселимо!» [1].
2. **Складне лексичне повторення:** «**Козацькому роду** нема переводу, нема рівні **козакам**, що йдуть за свободу» [27]; «За нами правда, значить вистоїм ми ваші **вистріли**, за нами правда, а її ніяк не **пристрелить**» [46]; «Ви клялись тоді, точно **вижити**», «Повернись **живим**» [3].
3. **Проста парафраза:** «Знову **орда** із боліт наступає, суне і суне, та **ворог** не знає» [54]; «Я нарешті їду до **батьків**», «там чекають дні і ночі твої очі **ті, хто люблять**», «**Твої люди найдорожчі**» [38]; «**Вороги** гуляють в полі, подаруємо їм болі, коли **недруг** прийде в лан, ми йдемо із ним у тан» [12].
4. **Складна парафраза:** «Орки, ваші руки **брудні**, навіть коли руки **чисті**» [44]; «Отак подивишся здаля на москаля, неначе справді він **людина**, та від курил і до кремля, воно було і є **скотина**» [41]; «То злі **потвори**, що як **люди** тільки зовні» [18].
5. **Кореферентне повторення:** «Хочу звернутися до **Президента**, хочу звернутися до **Володимира Зеленського**» [5]; «**Нечисті сини** принесли нам війну», «До тла спали **прокляту рашистську орду**» [25]; «**Отаман Залужний – воєвода трушний**» [27].
6. **Субституція:** «Бачиш, сину мій, **свічка** не згаса, до віку буде вже горіти, горітиме **вона**» [42]; «**Увесь світ** дивиться на мій дім крізь ящик, і від їх сторіз тут в бункері трошки краще» [29]; «А тебе не відпускає **пустота**, **вона** рве твої думки» [8].

Зважаючи на наявність/відсутність цих засобів у текстах пісень, а також внутрішню послідовність та логічну організованість речень, строф та цілого тексту, нами було розділено всі аналізовані тексти на три групи: **семантично зв'язні (32 од.)**; **частково семантично зв'язні (14 од.)**; **семантично незв'язні (14 од.)** (див. Додаток 2). Кількісно це можна подати у вигляді наступної діаграми:

Діаграма 7. Кількість семантично зв'язних, частково семантично зв'язних та семантично незв'язних текстів сучасних українських пісень (%)

Як видно з даних, представлених у Діаграмі 7, кількісно переважають семантично зв'язні тексти **(53.3%)**. В однаковій кількості наявні частково семантично зв'язні **(23.3%)** та семантично незв'язні тексти **(23.3%)**.

Повністю **семантично зв'язними** є такі тексти, в яких різні речення та ідеї пов'язані між собою логічно та змістовно. Кожне речення в такому тексті має взаємозв'язок з іншими реченнями, і вони всі разом створюють послідовну і зрозумілу інформацію для читача або слухача. Такий текст має логічну структуру і пов'язану тему, що допомагає зрозуміти контекст та ідею тексту в цілому. Як уже було зазначено вище, повністю семантично зв'язними є 53.3% всіх аналізованих пісень (тобто 32 одиниці).

Наприклад, текст композиції «**Місто Марії**» («**Океан Ельзи**») можна вважати семантично зв'язним, оскільки всі його рядки описують події, які відбуваються в одному місці (м. Маріуполь) та характеризують атмосферу цього місця в різний час доби (ранок/вечір). Текст об'єднує спільна тема війни. У тексті використані такі засоби семантичної зв'язності, як **просте лексичне повторення**: «*Сонце зійшло над Азовом*» та «*Доки над гордим Азовом сонце встає*» [9]; **проста парафраза**: «*Звечора навіть бетон пахне **війною***» та «*Серце і руки давно звиклі до **бою***» [9]; **складна парафраза**: «*Холодно, але пісок пахне **весною***» [9]; **використання слів однакової тематики**: «*корабельні гармати*», «*пахне **війною***», «*до **бою***», «*над Азовом*», «*найглибші підвали*» [9] та ін. Окрім цього, текст буде зрозумілим навіть для тих людей, які слабо обізнані з контекстом.

Текст пісні «**Враже**» (**Angy Kreyda**) також є абсолютно семантично зв'язним, оскільки він складається з ряду куплетів, кожен з яких має певний зміст і є пов'язаним з наступним. Текст передає ідею, що на ворожі окупаційні війська спадуть прокляття та негаразди, викликані відьмою. Кожен куплет поєднується за допомогою повторень та римування, що створює музичний ефект. Таким чином, текст має віршову форму та семантичну зв'язність. Семантичними засобами, які роблять цей текст зв'язним, є **просте лексичне повторення**: «*Сію тобі в очі, **сію** проти ночі*» [16]; **складне лексичне повторення**: «*Богові – **Боже**, ворогу – **вороже***» [16]; **проста парафраза**: «*Слово моє **липке**, слово моє **кріпке***» [16]; **складна парафраза**: «*Скільки в **святу** землю впало зерен **жита***» та «*Тільки на пів світу, **чорного** **пристріту***» [16]; **використання слів однакової тематики**: «*враже*», «*смерть*», «*Вкраїна*», «*доживати*» [16] та ін.

Частково семантично зв'язними є такі тексти, в яких деякі речення та ідеї пов'язані між собою логічно та змістовно, а інші можуть бути не пов'язаними або мати слабкий зв'язок. Такі тексти можуть містити деяку нелогічність або нечіткість у вираженні ідей, що може призвести до труднощів у сприйнятті тексту читачем або слухачем. Як уже було зазначено, частково семантично зв'язними є 23.3% всіх аналізованих пісень (тобто 14 одиниць).

Наприклад, текст композиції «**Стефанія**» («KALUSH») можна вважати частково семантично зв'язним, оскільки його зв'язність є більше пов'язаною з музичним ритмом та звучанням, ніж зі семантичною сполучуваністю. Хоча рядки тексту містять спільну тему – відносини між матір'ю (Стефанією) та дитиною (автором), зміст кожного рядка не завжди має прямий зв'язок з попереднім або наступним: «*Я не в пеленах, но ма, но ма, хватить, як би я не виріс, на виріст за речі платить, я не мала дитина, вона далі нерви тратить, я гуляв, шляк би тебе трафив!*» [32]. Слухач або читач може мати певні труднощі, інтерпретуючи цей текст через низку частотних, але мало пов'язаних між собою фраз: «*Якщо не ціню опіку на піку слави, мені в тупіку, забивайте піку, цю піку, я би попик, спік, своєю любов'ю*» [32]. Однак все ж у тексті наявні засоби, які роблять його частково зв'язним. Це **просте лексичне повторення**: «**Стефанія** мамо, мамо **Стефанія**» [32]; **складне лексичне повторення**: «*Вона не розбудить, не будить, мене в сильні бурі*» [32]; **корелативне повторення**: «**Стефанія** мамо» [32] та ін.

Текст пісні «**Кохайтесь, чорноброві**» (Jerry Heil) також є частково семантично зв'язним. Він складається з низки настанов кохати людей з різних регіонів України, змішаних з патріотичними висловлюваннями та вдячністю батькам за виховання мужніх хлопців та дівчат. Однак тексту бракує чіткої розповіді чи загальної теми, що ускладнює розуміння мети повідомлення, що стоїть за ним. Крім того, повторювані рядки в кінці, хоча й додають акценту, однак не сприяють загальній зв'язності тексту: «*Кохайтесь! Кохайтесь, чорноброві! Чорноброві! Кохайтесь! Кохайтесь, чорноброві! Чорноброві!*» [28]. Загалом текст має певну семантичну зв'язність, але йому бракує чіткої структури та фокусу. До семантичних засобів, які роблять текст цієї пісні частково зв'язним, належать: **просте лексичне повторення**: «**Кохайтесь, чорноброві, та не з москалями!**» та «**Кохайтесь з львів'янами, з Франківськом любіться!**» [28]; **проста парафраза**: «**Кохайтесь, чорноброві**» та «**Чорні брови, рідні очі**» [28].

Семантично незв'язними є такі тексти, які містять послідовність слів або речень, які не мають логічного зв'язку між собою. Такі тексти можуть бути важко зрозумілими, оскільки вони не мають чіткого змісту або логічної послідовності. Як

уже було зазначено, семантично незв'язними є 23.3% всіх аналізованих пісень (тобто 14 одиниць).

Наприклад, текст композиції «Добрий день, everybody» («Мюслі Ua») можна вважати семантично незв'язним, оскільки він схожий на набір фраз і речень без чіткої семантичної зв'язності чи організації. Використання деяких слів та виразів, пов'язаних із російсько-українською війною, передбачає потенційний політичний чи культурний контекст, але незрозуміло, як ці елементи співвідносяться між собою: «Пане Борис, пане Борис, слава Ісусу Христу! Добрий день, everybody. Слава Ісусу Христу!» [6]. Крім того, використання розмовної мови та сленгу ще більше погіршують семантичну зв'язність тексту: «Кури несуться, а Зеленський – президент, всім оркам низ***» [6]. Засоби вираження семантичної зв'язності представлені у цьому тексті досить бідно. Серед них (здебільшого разово) зустрічаються: **проста парафраза**: «А прем'єр Джонсонюк Борис» та «Пане Борис» [6]; **субституція**: «А прем'єр Джонсонюк Борис танки гриз, як барбарис», «**Ви** – легенда!» [6].

Текст пісні «Пес Патрон» («Karta Svitu») також є семантично незв'язним, оскільки він містить низку беззмістовних тверджень, які не мають прямого зв'язку між собою. Він складається зі списку питань та відповідей, присвячених порівнянню власних характеристик героя з властивостями інших об'єктів: «Хто оберігає сон? Пес Патрон, пес Патрон! В кого Джолі телефон? Пес Патрон, пес Патрон!» [34]. Однак ці твердження не мають серйозного змісту, і їх складно зв'язати в логічну послідовність. Відтак, можна сказати, що семантична зв'язність цього тексту досить низька. Семантичними засобами зв'язності у цьому тексті є **просте лексичне повторення**: «Хто тримає цей район? Пес Патрон, пес Патрон! Хто крутіший за iPhone? Пес Патрон, пес Патрон!» [34] та **проста парафраза**: «Пес Патрон, пес Патрон тепер собачий еталон» [34].

Найбільш продуктивним засобом вираження семантичної зв'язності є **просте лексичне повторення**, наявне у 100% аналізованих пісень. Часто повторення слів, окремих строф чи цілих куплетів є жанрово обумовленим, оскільки такі повторення сприяють музичному ритму та віршовій організації пісні. З одного боку, такі

повторення сприяють семантичній зв'язності тексту, оскільки, наприклад, приспів, який повторюється протягом усієї пісні два чи три рази, об'єднує текст в єдине ціле: *«Фортеця Бахмут, всі молитви наші тут, і сердець сталевий Дух, і Герої незламних Крут...»* (з пісні «Фортеця Бахмут» гурту «Антитіла») [2]. З іншого боку, такого типу лексичні повторення не завжди є засобом зв'язності в чистому вигляді, оскільки часто не несуть в собі жодного сенсу або ж взагалі мають слабкий зв'язок з іншими рядками пісні: *«Ой на ой на горі гойдав гілля горіх, в небі ні сонця, ні зорі, нема ні кобзи, ні кобзарів»* (приспів) та *«Пусто на вулицях, пусто на полицях, була вкусна паляниця»* (рядки з куплету) (з пісні «Ой на ой» виконавця Skofka) [45]. У такому випадку їхня функція обмежується лише утворенням музичного ритму. Лексичними повторами в чистому вигляді є такі слова/вирази (часто ключові), які зустрічаються в тексті непослідовно (і не обов'язково в приспіві), але при цьому роблять текст зв'язним та внутрішньо організованим: *«Спить моє дитя в стінах укриття»* та *«Спить та бачить сні теплої весни»* (з пісні «Укриття» виконавиці TANKATAKA) [52].

Менш продуктивним засобом вираження семантичної зв'язності в аналізованих текстах пісень є **складне лексичне повторення**, тобто повторення спільних лексичних морфем. У текстах українських пісень найчастіше зустрічаються слова із коренем ворог-: *«Горить, палає техніка **ворожа**»* та *«Чорнобаївка є **ворогу** портал на той світ»* [10]; *«**Вороги** гуляють в полі»* та *«Де ж наші **вороженьки?**»* [12]; *«Руйнівна **ворожа** сила»* та *«**Ворогів** серця порожні»* [23], а також слова із коренем козак-: *«**Козацькому** роду нема переводу, нема рівні **козакам**, що йдуть за свободу»* [27]; *«Чекає з бою свого **козака**»* та *«Гордий **козача**, лиш за правду піднімай меча»* [57] та ін.

Об'ємно представлена **проста парафраза** як ще один засіб вираження семантичної зв'язності. Часто синонімами в аналізованих текстах пісень виступають слова на позначення російських окупантів або навпаки – бійців ЗСУ: *«Як вийшов **орк** – то тільки БАМ і вже нема його! А хто відправив його до нас? Пуйло! **Вані** мама плаче, бо **ванька** без удачі, ну що ж, **іване**, сьогодні тобі не повезло!»* [24]; *«Як матері слова летіли, летіли в ніч до **козака**», «Бачиш, **сину** мій», «Молодий **юнак**,*

молодий козак» [42] та ін. Використання простої парафрази сприяє гармонійності тексту, робить його легшим для сприйняття.

Складна парафраза представлена в аналізованих текстах пісень у меншій кількості. Зазвичай антоніми у аналізованих текстах є контекстуальними: «*Ноги мокрі, а серце гаряче*» [49]; «*Тут кацани землі цапали*» та «*Козаки ці безстрашні*» [13]; «*Кожен буде жати, що посіяв*» [29]. Часто протиставляються іменники на позначення окупантів та бійців ЗСУ: «*А зліва побратими відстрілюють ребят*» [43]; «*Геть з України, москаль некрасівий*» та «*українські герої*» [30] та ін.

Також у текстах українських пісень наявне **корелативне повторення**. Здебільшого це іменники на позначення російських окупантів: «*Ніч яка місячна, зоряна, ясна, видно, хоч орків збирай*» та «*Прокинувся Нептун та тризубом дав нахабам*» [19]; «*Окупанту вона сниться*» та «*Даремно расеяне нас прийшли освободять*» [17] та ін.

Ще одним засобом вираження семантичної зв'язності, представленим в аналізованих текстах пісень досить об'ємно, є **субституція**. Граматично цей засіб виражений іменником та його відповідником займенником у наступному (-их) реченні (-ях) або навпаки. Субституція об'єднує рядки пісні в єдине ціле: «*Мої люди бачать град над головою, вони давно не вірять в параною*» [13]; «*Вона та, хто чорта поховає в домовині, ще у світі гордо скажуть – Слава Україні! Моя країна не впаде на коліна*» [55].

Таким чином, не всі тексти сучасних українських пісень є семантично зв'язними, незважаючи на наявність відповідних засобів когезії у них. Семантична зв'язність досягається не лише наявністю/відсутністю певного типу параметрів, а ще й логічною побудовою та внутрішньою організованістю тексту.

3.3. Засоби вираження смислової зв'язності в текстах сучасних українських пісень

Смислова когезія є таким типом зв'язності, який забезпечується логічною організованістю мовного матеріалу. Якщо текст є смислово зв'язним, то читач зможе дати відповідь на запитання «Яка центральна ідея цього тексту?».

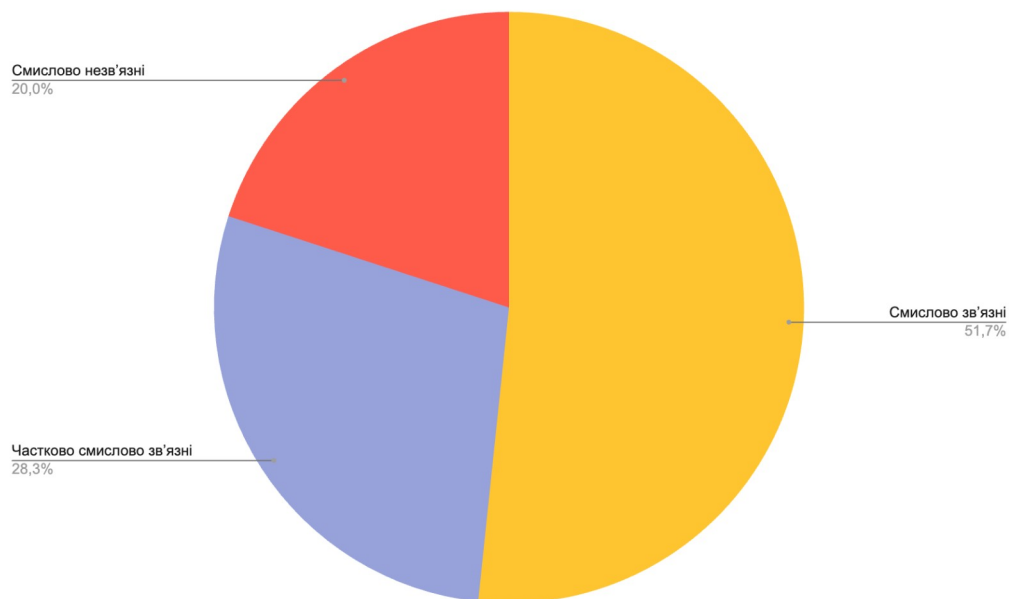
Спираючись на класифікацію засобів смислової зв'язності, запропонованої нами (див. розділ 1 пункт 4), у текстах аналізованих пісень можемо виділити такі їх типи:

1. **Логічна послідовність та структура:** наприклад, текст пісні «Біля тополі» (SHUMEI) є логічно послідовним та структурованим, оскільки має чіткий порядок ідей (1. звернення автора до молодого бійця, який загинув, та передача повідомлення від імені його матері; 2. туга за загиблим бійцем; 3. історія батька, який сам торує шлях, по якому мав іти його загиблий син): 1. *«Тихо надворі і тільки чути як, як матері слова летіли, летіли в ніч до козака»* [42]; 2. *«Сива у розпачі плаче, сина все чекає – та в Бога вже його душа»* [42]; 3. *«Батько змучений, сам торує шлях, по ньому мав іти син його, а сина вже нема»* [42].
2. **Тематична єдність:** текст пісні «Квіти мінних зон» («Океан Ельзи») є тематично об'єднаним, оскільки головна тема цієї пісні – співіснування життя бійців ЗСУ в тилу та на фронті – проходить через увесь текст: куплет 1 – *«Поверталися додому, як надовго – невідомо, ще залишилась невзята висота»* [8]; куплет 2 – *«Поки спокою не має, кожен метр твого краю, і невзята кожна твоя висота»* [8]; приспів – *«Вона рве твої думки, бо на відстані руки тремтять сльози і бетон, цвітуть квіти мінних зон»* [8].
3. **Ключові слова:** наприклад, пісня «Лелека» (MamaRika & YAKTAK) містить ключові слова, які об'єднують весь текст. Це «лелека», «хата», «дорога», «небо» [40]. У пісні «Крейсер «москва»» (Zinchenko) ключовими словами є «крейсер», «москва», «загорівся», «вмирати» [59].
4. **Суміжна сполучуваність:** «Ой на горі москаля ждуть» [30] (із пісні «Москаль некрасивий» виконавців Jerry Heil & Verka Serdutchka); «І розквітали жовті мальви» [53] (із пісні «Жовті мальви» виконавця Wellboy); «Я нарешті їду до батьків» [38] (із пісні «До батьків» виконавців Krechet & Kola).
5. **Синтаксичний паралелізм:** наприклад, текст пісні «Кохайтесь, чорнобриві» (Jerry Heil) містить рядки із однаковою синтаксичною

організацією речень: *«Кохайтесь, чорнобриві, та не з москалями! З одеситками кохайтесь, з васильківчанами! Кохайтесь з львів'янами, з Франківськом любіться!»* [28].

6. **Тропи та фігури:** у тексті пісні «Хай нам, брате, пощастить» (YARMAK) можна знайти такі фігури риторики, як **анафора** (повторення фрази *«Хай нам, брате, пощастить»* [56] в кінці кожного куплету); **метафора** («Тризуб, що несу на грудях, то і є моя броня» [56] – автор порівнює тризуб до броні, захищаючи тим самим свою честь і країну); **персоніфікація** («Лютий нас розбудив рано вранці» [56] – місяць лютий описується, як жива людина) та ін.
7. **Єдність місця та часу:** *«Вперше за цю війну повітряна тривога в Криму»* [50] (із пісні «Повітряна тривога в Криму» гурту «Spiv Brativ»); *«Міста-герої вражою кров'ю землю окропили, щоб ми у мирі жили»* [22] (із пісні «Міста-герої» виконавиці Diandi).
8. **Єдність стилю:** наприклад, текст пісні «Мамо» (Kornel) має єдність стилю, оскільки складається зі слів, які мають однаковий тон, настрій та емоційну складову. Весь текст присвячений матері, що є центральною темою пісні. Автор використовує повторення слова «мамо» для підкреслення своєї любові та поваги до матері. Крім того, у тексті використовується ритмічна мова та повторення, що сприяє зміцненню єдності стилю тексту. Весь текст написаний у формі листа або звернення до матері: *«О, мамо, мамо, мамо, мамо, прошу не гнівався на сина свого. О, мамо мамо, мамо, мамо, я мрію завжди чути твоє “Алло ”»* [35].

Зважаючи на наявність/відсутність цих засобів у текстах пісень, нами було розділено всі аналізовані тексти на три групи: **сміслово зв'язні (31 од.); частково сміслово зв'язні (17 од.); сміслово незв'язні (12 од.)** (див. Додаток 3). Кількісно це можна подати у вигляді наступної діаграми:

Діаграма 8. Кількість смислово зв'язних, частково смислово зв'язних та смислово незв'язних текстів сучасних українських пісень (%)

Як видно з даних Діаграми 8, кількісно переважають смислово зв'язні тексти **(51.7%)**. У меншій кількості представлені частково смислово зв'язні **(28.3%)** та смислово незв'язні тексти **(20.0%)**.

Повністю **смислово зв'язними** є такі тексти, які мають логічну структуру і зв'язок між реченнями та ідеями. У таких текстах кожне речення пов'язане з наступним та попереднім, і всі вони разом утворюють змістовний та зрозумілий контекст. Такі тексти зазвичай легко читаються та розуміються, оскільки вони мають послідовну структуру та логічні зв'язки. Окрім цього, при прочитанні таких текстів читач може легко дати відповідь на питання «Про що цей текст?». Як уже було зазначено вище, повністю смислово зв'язними є 51.7% всіх аналізованих пісень (тобто 31 одиниця).

Наприклад, текст композиції «Укриття» (TANKATAKA) можна вважати смислово зв'язним, оскільки він має **тематичну єдність** (пісня про дитя, яке спить в укритті під час війни): «Спить моє дитя в стінах укриття, тиша навкруги, поруч вороги» [52]; **логічну послідовність та структуру** (текст можна розділити на кілька смислових блоків, які об'єднані однією ідеєю – зображення сну дитини в укритті та

висловлення жалю за тими, хто загинув: «Спить моє дитя в стінах укриття, тиша навкруги, поруч вороги» [52]; «Серденько моє, скільки ж болю є у твоїх очах, морок та печаль» [52]; «Гойда, гойда-а, як тремтить земля, колихає тих, хто у ній затих» [52]); **ключові слова** («спить», «дитя», «стіни», «тиша» [52]); **суміжну сполучуваність** («Нехай *вдалечінь відлітає жаж*» [52]; «Котик *цілий день муркотить пісень*» [52]); **синтаксичний паралелізм** (Спить моє дитя в стінах укриття» [52]; «Котик *цілий день муркотить пісень*» [52]); **тропи та фігури** (упорядкована паралельна конструкція у рядках 1-4 та 29-32: «спить моє дитя» [52] та «тиша навкруги» [52]; антитеза: «Там *цвітуть сади ті, що дід садив. Діда вже нема, зірвана струна*» [52]; оксиморон: «Поміж стін *лежить і спокійно спить*» [52]); **єдність місця та часу** («Спить моє дитя в стінах укриття, тиша навкруги, поруч вороги» [52]); **єдність стилю** (пісня-коліскова: «Спи й ти, засинай там, де *рідний край*» [52]). Загалом текст цієї пісні є цілісною розповіддю, що вже дає підстави говорити про його смислову зв'язність.

Частково смислово зв'язними є такі тексти, які містять ідеї та концепції, але не мають чіткого порядку або логічної послідовності між ними. У таких текстах можуть бути описані факти, думки, враження або ідеї, які не обов'язково пов'язані між собою. Як уже було зазначено, частково смислово зв'язними є 28.3% всіх аналізованих пісень (тобто 17 одиниць).

Текст композиції «**Ванька-Встанька**» (Маша Кондратенко) можна вважати частково смислово зв'язним, оскільки він має певну структуру, однак при з'ясуванні теми/ідеї та логічної послідовності цієї пісні виникають деякі труднощі. Так, текст є **структурованим** (куплет 1 + приспів; куплет 2 + приспів); містить **ключові слова** («*ванька-встань-ка*», «*пакет*» [4]), які, однак, апелюють здебільшого до форми пісні, а не до її змісту; **суміжну сполучуваність** («*У дібровах ви блукали*», «*Приготуй собі пакет!*» [4]); **тропи та фігури** (порівняння: «*Страшно вам, аж гай шумить!*» [4]; іронія: «*Скаже навіть баба з возу, що вас всіх треба спалить!*» [4]; риторичні питання: «*Ой як вийшло, як же так? Куди бігти, як же так?*» [4]). Загальною темою цієї пісні може бути міні-діалог з уявним окупантом «ванькою», однак ця тема не об'єднує абсолютно весь текст. Деякі рядки тексту мають слабкий

зв'язок із рештою рядків або ж існують окремо, що робить текст слабо зв'язним. Окрім того, читачу, який слабо обізнаний із контекстом, буде надзвичайно важко зрозуміти головну ідею цієї пісні. Варто також додати, що загалом текст цієї композиції швидше апелює до форми, аніж до змісту, що часто і є причиною незв'язності музичного твору. Пісня є ритмічною, однак якщо розкласти її із точки зору лінгвістики, то отримаємо слабо зв'язний текст, в якому важко віднайти центральну ідею.

Смислово незв'язними є такі тексти, які складаються з різних речень, абзаців або ідей, які не пов'язані між собою логічно. Цей тип текстів може містити хаотичну послідовність ідей, що робить його складним для розуміння і сприйняття. Часто смислово незв'язні тексти містять велику кількість повторень, невдало підібрані слова, недостатньо розвинену структуру та ін. Як уже було зазначено, смислово незв'язними є 20.0% всіх аналізованих пісень (тобто 12 одиниць).

Текст пісні **«Вова, ї* їх бл*» (Мюслі Ua)** можна вважати смислово незв'язним, оскільки він складається із набору фраз О. Поворознюка, які не становлять єдності. У цій пісні неможливо дати відповідь на питання «Яка головна ідея цього твору?». Окрім того, текст не є логічно організованим та структурованим: *«Я хочу зараз, бл*, запитать в этой, куля в лоб, так куля в лоб»* [5] та *«Я дуже прошу, дуже прошу приїхать, с*, в аеропорт, бл* пятаэтажное здание машин, бл*, иномарок стоить»* [5]. Окрім відсутності тематичної єдності та логіки, у тексті також немає синтаксичного паралелізму, тропів та фігур, єдності місця та часу і єдності стилю. У тексті цієї пісні наявне лише одне **ключове слово** «Вова» [5], а також присутня **суміжна сполучуваність** слів: *«Життя готов віддати»* [5], однак цих засобів замало, аби зробити текст зв'язним. Також у пісні наявна велика кількість обценної лексики, що не сприяє її зв'язності і робить текст місцями важким для розуміння (особливо для тих, хто не знайомий із контекстом). Тому загалом текст не є смислово зв'язним. Він може становити цінність з точки зору музичної складової, однак з позиції лінгвістики текст здається набором вибіркових фраз головного героя без очевидного зв'язку між ними.

Найбільш продуктивними засобами вираження смислової зв'язності в текстах сучасних українських пісень є **ключові слова, суміжна сполучуваність і тропи та фігури** (їх можна знайти майже у всіх піснях, взятих до аналізу). Однак наявність цих засобів не завжди обумовлює зв'язність тексту. Так, текст пісні «Добрий день, everybody» (Мюслі Ua) містить ключові слова («*прем'єр*», «*Борис*» [6]) і тропи та фігури (анафора: «*А прем'єр Джонсонюк Борис*» [6]; алітерація: «*Танки гриз, як барбарис*» [6]; епіфора: «*Слава Україні!*» [6]; гіпербола + порівняння: «*Танки гриз, як барбарис*» [6]), однак через брак тематичної єдності і логіки та структури викладу пісні, цей текст є все ж смислово незв'язним. Тому подані вище засоби хоч і є продуктивними, однак не є визначальними у контексті смислової зв'язності тексту.

Менш продуктивними, проте більш визначальними для смислової зв'язності тексту, є такі засоби, як **синтаксичний паралелізм, єдність місця та часу і єдність стилю**. Часто наявність єдності місця та часу і єдності стилю дорівнює смисловій зв'язності тексту. Так, у пісні «Тривога» (SHUMEI) наявна єдність місця та часу описуваних подій (дія відбувається на східному фронті України під час російсько-української війни); єдність стилю (пісня-діалог); синтаксичний паралелізм («*Повітряна тривога! Десь танки три горять, а зліва побратими відстрілюють ребят*» [43]), що робить текст частково смислово зв'язним.

Однак вирішальними засобами для утворення смислової зв'язності тексту є все ж **тематична єдність та логічна послідовність і структура**. Саме наявність цих параметрів робить текст абсолютно смислово зв'язним. Так, текст пісні «Рідні мої» (alyona alyona & Jerry Heil) є смислово зв'язним, оскільки він характеризується тематичною єдністю (головна ідея пісні – туга за домом та бажання побачити рідних – проходить наскрізно через увесь текст); логічною послідовністю та наявністю структури (приспів + 2 куплета, приспів + 2 куплета, приспів; рядки тексту логічно пов'язані між собою та формують єдність, послідовно доповнюючи один одного: «*Рідні мої, рідні мої, я знаю, чекаєте в гості, я вам обіцяла весною, очима моргнула – а вже руда осінь*» [15]). Решта засобів вираження смислової зв'язності є опціональними, оскільки їх наявність чи відсутність здебільшого впливає на ступінь вираження цієї зв'язності, а не на її наявність.

Таким чином, не всі тексти сучасної української музики, взяті до аналізу, є смислово зв'язними. На це здебільшого впливає наявність чи відсутність описаних вище засобів смислової зв'язності. Однак і такий фактор, як апелювання авторами до форми, а не до змісту пісні прямо впливає на зв'язність тексту.

Висновки до розділу III

Отже, нами було охарактеризовано тексти сучасної української музики з позиції їхньої зв'язності. Для проведення аналізу нами було взято до уваги три параметри когезії: граматичний, семантичний та смисловий. Тексти, зв'язні в цих трьох площинах, є зв'язними повністю, що робить їх якісними з точки зору написання.

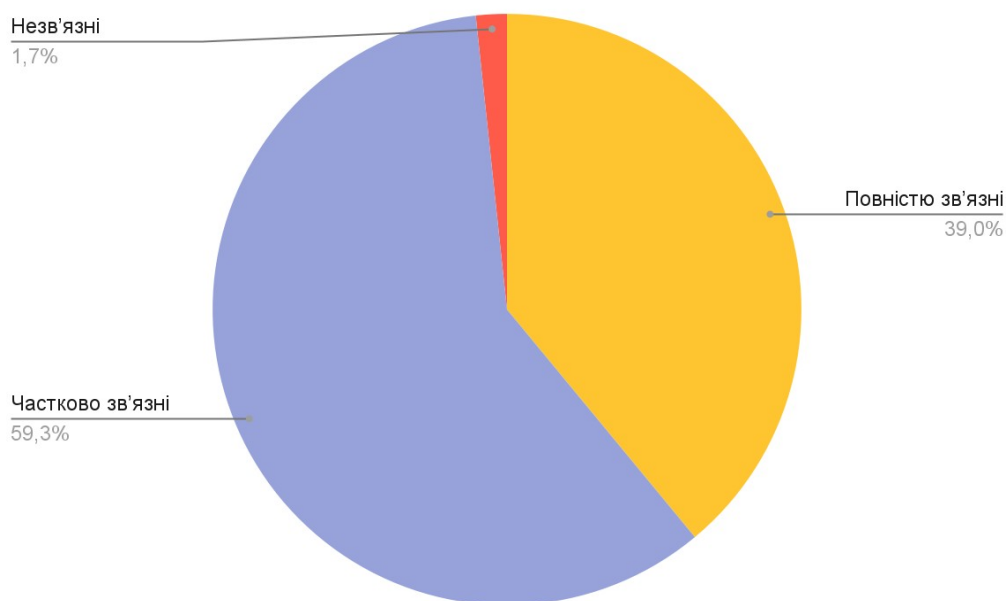
Так, граматично зв'язними є 95% аналізованих текстів українських пісень. При аналізі нами було взято до уваги такі засоби вираження граматичної зв'язності, як займенники та прислівники, сполучники та інші сполучні засоби, лексичні повтори, синоніми та синонімічні вислови, однакові видо-часові форми дієслів-присудків, неповні, усічені речення та єдність місця та часу. Саме наявність/відсутність цих засобів прямо впливає на граматичну зв'язність тексту. Використання цих граматичних засобів може бути обмеженим у піснях, де автори ставлять перед собою завдання передати основний сенс в коротких реченнях або ключових фразах, що може призводити до неповноти речень та недостатньої єдності місця та часу.

Семантично зв'язними є 53.3% аналізованих текстів українських пісень. При аналізі нами було взято до уваги такі засоби вираження семантичної зв'язності, як просте лексичне повторення, складне лексичне повторення, проста парафраза, складна парафраза, кореферентне повторення та субституція. Найбільш продуктивним засобом вираження семантичної зв'язності є просте лексичне повторення, яке зустрічається в 100% аналізованих пісень. Складне лексичне повторення зустрічається рідше. Іншими засобами є проста та складна парафраза, кореферентність та субституція, представленими в меншій кількості. У текстах пісень часто повторюються слова та фрази, що роблять текст зв'язним, але іноді такі повторення не мають сенсу та є слабо пов'язаними з іншими рядками пісні.

Смислово зв'язними є 51.7% аналізованих текстів українських пісень. При аналізі нами було взято до уваги такі засоби вираження смислової зв'язності, як логічна послідовність та структура, тематична єдність, ключові слова, суміжна

сполучуваність, синтаксичний паралелізм, тропи та фігури, єдність місця та часу та єдність стилю. В аналізованих текстах сучасних українських пісень ключові слова, суміжна сполучуваність, тропи та фігури є продуктивними засобами вираження смислової зв'язності, але не завжди гарантують її наявність. Синтаксичний паралелізм, єдність місця та часу і єдність стилю є менш продуктивними, проте більш визначальними. Однак тематична єдність, логічна послідовність і структура є вирішальними засобами для утворення смислової зв'язності тексту. Апелювання авторами до форми, а не до змісту пісні також може впливати на смислову зв'язність тексту.

Беручи до уваги результати аналізу, проведеного у розділі 3, повністю зв'язними можна вважати **39%** аналізованих текстів українських пісень (див. Додаток 4) – ці тексти є зв'язними у всіх трьох площинах: граматичній, семантичній та смисловій:

Діаграма 9. Кількість зв'язних, частково зв'язних та незв'язних текстів сучасних українських пісень (%)

Таким чином, повністю зв'язними є трохи більше, ніж $\frac{1}{3}$ всіх аналізованих пісень. Зв'язність тексту часто свідчить про його якість, оскільки такий текст є логічно побудованим, структурованим та об'єднаним однією темою, яка легко читається навіть без глибокого знання контексту. Однак не завжди зв'язність прямо дорівнює якості написання пісні. Для того, аби вважати текст якісно написаним з точки зору лінгвістики, важливо враховувати параметри всіх категорій тексту.

ВИСНОВКИ

Отже, текст є однією із найголовніших одиниць дослідження у мовознавстві. Поняття тексту потрактоване дослідниками по-різному, однак ми спираємося на визначення І. Гальперіна, згідно з яким текст – це «витвір мовленнєвотворчого процесу, що має завершеність, об'єктивований у вигляді письмового документа, літературно оброблений відповідно до типу цього документа, твір, що складається з назви (заголовка) та ряду особливих одиниць (надфразових єдностей), об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, логічного зв'язку, що мають певну спрямованість та прагматичну установку (*прим. – переклад І. Д.*)» [19;18].

У цьому дослідженні нами було проаналізовано 60 текстів сучасних українських пісень з позиції вираження засобів інтертекстуальності та зв'язності в них.

Інтертекстуальність як категорія лінгвістичного аналізу тексту репрезентує зв'язок тексту автора та претексту, наявність слідів першого в останньому. Найбільш продуктивними засобами вираження інтертекстуальності є цитування, алюзії та пародіювання.

Одним із найбільш об'ємно представлених типів інтертекстуальності в аналізованих текстах є цитування, наявне в 35 композиціях, що становить загалом 58.3% від об'єму усього аналізованого матеріалу. Найбільш частотними типами цитування є точні цитати, цитати-висловлювання, цитати-парафрази та слова-цитати. Найпоширенішими засобами вираження цитування є перестановка слів, заміна частин мови, додавання нових лексем, транслітерування, використання ключової лексики, використання суржикізмів, переклад. Кількісно переважають цитування українських політичних та військових діячів сучасності (зокрема поширене використання слів чинного президента України В. Зеленського) та слів громадян РФ (здебільшого для створення комічного ефекту). Також українське національне вітання «Слава Україні» кількісно переважає всі інші види цитат такого типу в групі «Цитати-висловлювання».

Також тексти сучасних українських пісень містять великий масив алюзій. Із 60-ти пісень, взятих до аналізу, 60 із них містять алюзивні елементи різного характеру. Найбільш частотними типами алюзій є побутові, особові та історико-суспільні. У більшості це алюзії на тему російсько-української війни, згадки українських історичних діячів, що часто характеризується нагромадженням занадто великої кількості алюзійних елементів цього типу (що часто не несе в собі жодного сенсу) та згадки історичних осіб або подій минулого, однак часто такі алюзії містять поверхневий, загальний характер. Найпоширенішими засобами вираження алюзійності є розстановка наголосу, заміна прямих назв займенниками, іменниками з іншим семантичним відтінком, гра слів, транслітерування.

Ще одним засобом вираження інтертекстуальності є пародіювання. В аналізованих текстах сучасних українських пісень пародіювання виражене в меншій кількості (13 композицій, що становить 21.6% від об'єму усього аналізованого матеріалу). Пародіювання представлене переважно сатиричними пародіями, які в основному мають на меті висміяти невдачі противника у війні. Найпоширенішими засобами вираження пародіювання є транслітерування, використання суржикізмів, специфічного стилістичного забарвлення, притаманного певним особам, використання метонімії, уживання зменшено-пестливих форм для посилення гумористичного ефекту, використання суржикізмів, гра слів.

Зв'язність як категорія лінгвістичного аналізу тексту представляє план вираження тексту, репрезентує як, яким способом і якими засобами забезпечується логічний зв'язок між різними одиницями та рівнями тексту. У цьому дослідженні нами було розглянуто зв'язність у трьох площинах: граматичній, семантичній та смисловій.

Так, граматично зв'язними є 95% аналізованих текстів українських пісень. При аналізі нами було взято до уваги такі засоби вираження граматичної зв'язності, як займенники та прислівники, сполучники та інші сполучні засоби, лексичні повтори, синоніми та синонімічні вислови, однакові видо-часові форми дієслів-присудків, неповні, усічені речення та єдність місця та часу. Часто автори пісень

ставлять перед собою завдання передати основний сенс в коротких реченнях або ключових фразах, що може призвести до неповноти речень.

Семантично зв'язними є 53.3% аналізованих текстів українських пісень. При аналізі нами було взято до уваги такі засоби вираження семантичної зв'язності, як просте лексичне повторення, складне лексичне повторення, проста парафраза, складна парафраза, кореферентне повторення та субституція. Часто повторення одних і тих же елементів не робить текст пісні зв'язним, оскільки такі повтори здебільшого мають ритмотворювальну функцію, що не несе в собі жодного смислового навантаження.

Смислово зв'язними є 51.7% аналізованих текстів українських пісень. При аналізі нами було взято до уваги такі засоби вираження смислової зв'язності, як логічна послідовність та структура, тематична єдність, ключові слова, суміжна сполучуваність, синтаксичний паралелізм, тропи та фігури, єдність місця та часу та єдність стилю. Тематична єдність, логічна послідовність і структура є вирішальними засобами для утворення смислової зв'язності тексту. Апелювання авторами до форми, а не до змісту пісні прямо впливає на смислову зв'язність тексту.

За результатами проведеного нами дослідження, повністю зв'язними є 39% всіх аналізованих пісень. Зв'язність тексту часто свідчить про його якість, однак для формування повного уявлення важливо враховувати параметри всіх категорій тексту.

Отже, не всі тексти сучасних українських пісень є якісно написаними з точки зору лінгвістики. Часто автори апелюють до форми пісні, а не до її змісту, нехтуючи, таким чином, наявність головної ідеї конкретної композиції. Також маємо справу з тенденцією до поверхневого оперування певними фактами та явищами з історії України, що часто призводить до виникнення «шароварщини». Тому авторам пісень варто ретельно звертати увагу на засоби та джерела творення пісень, оскільки музика є потужним інструментом репрезентації української культури у світі. Подальші дослідження такого типу дозволять отримати нові знання про тексти сучасних пісень, засоби їх внутрішньої організації та інтертекстуальні зв'язки.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Андрій Хливнюк. «Ой у лузі». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/8878.html>
2. Антитіла. «Фортеця Бахмут». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/4469481.html>
3. БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ. «Повернись живим». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/2468828.html>
4. Маша Кондратенко. «Ванька-Встанька». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/5453545.html>
5. Мюслі Уа. «Вова, ї* їх б*». URL: <https://pesnihi.com/lyrics/m/myusli-ua/vova-ibash-ih-blyat.html>
6. Мюслі Уа. «Добрий день, everybody». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/1454220.html>
7. Океан Ельзи. «Весна». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/4441430.html>
8. Океан Ельзи. «Квіти мінних зон». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/2454512.html>
9. Океан Ельзи. «Місто Марії». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/2447165.html>
10. Олександр Пономарьов, Михайло Хома, Тарас Тополя, Євген Кошовий, Юрій Ткач, Петро Чорний. «Україна переможе». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/3446962.html>
11. Пікардійська Терція. «Гей, плине кача». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/412287.html>
12. Хейтспіч & китця має кігті. «Вороги». URL: <https://genius.com/And-hatespeech-and-kitty-has-claws-enemies-lyrics>
13. Ціна ритму. «ЗСУ». URL: <https://pesnihi.com/lyrics/c/czina-ritmu/zsu-2.html>
14. Шугар. «Віддаю Притулі». URL: <https://pesnihi.com/lyrics/sh/shugar/viddayu-prituli.html>
15. Alyona alyona & Jerry Heil. «Рідні мої». URL: <https://pisni.ua/alyona-alyona-ridni-moi>
16. Angy Kreyda. «Враже». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/5450545.html>

17. Banar. «Паляниця». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/4452236.html>
18. Chekson. «Скільки ще». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/4449981.html>
19. Chico & Qatoshi. «Допоможе ЗСУ». URL: <https://pesnihi.com/lyrics/c/chico-ua/dopomozhe-zsu.html>
20. Chico & Qatoshi. «Ластівки». URL: <https://pesnihi.com/lyrics/c/chico-ua/lastivki.html>
21. Delamer. «Азовсталь десь там під зорями». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/8451910.html>
22. Diandi. «Міста-герої». URL: <https://www.boomplay.com/lyrics/96744692>
23. DZIDZIO, Наталія Могилевська, Тіна Кароль, Фагот, Юлія Саніна, MELOVIN, Оля Цибульська, ALEKSEEV, Настя Каменських, Злата Огнєвіч, Сергій Бабкін та ін. «Ми з України». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/7451941.html>
24. Glova, Manin, Govorun. «Батько наш Бандера». URL: https://music.youtube.com/watch?v=yD_tJb92tWw
25. IZI SURF. «Реве та стогне». URL: <https://open.spotify.com/track/7oX2NiancfpW1qirTy5xcW>
26. Jerry Heil, alyona alyona, & ela. «Купала». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/8453272.html>
27. Jerry Heil. «Козацькому роду нема переводу». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/6462491.html>
28. Jerry Heil. «Кохайтесь, чорнобриві». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/4456230.html>
29. Jerry Heil. «Мрія». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/8449950.html>
30. Jerry Heil & Verka Serdutchka. «Москаль некрасивий». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/6446593.html>
31. Jockii druce. «Шо ви, браття». URL: <https://pesnihi.com/lyrics/j/jockii-druce/sho-vi-bratty.html>
32. KALUSH. «Стефанія». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/9442580.html>
33. KALUSH & Kozak Siromaha. «Нумо, козаки». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/3464525.html>

- 34.Karta Svitlu. «Пес Патрон». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/2457550.html>
- 35.Kornel. «Мамо». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/2454550.html>
- 36.Kozak Siromaha. «Гуляли». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/8466450.html>
- 37.Krasavaklassniy. «Бандера». URL:
<https://pesnihi.com/lyrics/k/krasavaklassniy/bandera-3.html>
- 38.Krechet & Kola. «До батьків». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/2467410.html>
- 39.Lyapis Trubetskoy. «Воїни світла». URL:
<https://www.pisni.org.ua/songs/8453552.html>
- 40.MamaRika & YAKTAK. «Лелека». URL:
<https://www.pisni.org.ua/songs/6462776.html>
- 41.Paashee. «Беха». URL: <https://pesnihi.com/lyrics/p/paashee/behaha.html>
- 42.SHUMEI. «Біля тополі». URL: <https://mychords.net/uk/shumei/167708-shumei-bilya-topoli.html>
- 43.SHUMEI. «Тривога». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/6445353.html>
- 44.Skofka. «Не забудем і не пробачим». URL: <https://pisni.ua/skofka-ne-zabudem-i-ne-probachym>
- 45.Skofka. «Ой на ой». URL: <https://pisni.ua/skofka-oi-na-oi>
- 46.Skofka. «Чути гімн». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/5454704.html>
- 47.SKRYAGA. «Это вы виноваты». URL: <https://pesnihi.com/lyrics/s/skryaga/eto-vy-vinovaty.html>
- 48.Skylerr & Goubenko. «Шлях». URL:
<https://pesnihi.com/lyrics/s/skylerr/shlyah.html>
- 49.Spiv Brativ. «Бахмут». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/2466899.html>
- 50.Spiv Brativ. «Повітряна тривога в Криму». URL:
<https://www.pisni.org.ua/songs/3456121.html>
- 51.Spiv Brativ. «Maskva». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/1447921.html>
- 52.TANKATAKA. «Укриття». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/9455786.html>
- 53.Wellboy. «Жовті мальви». URL: <https://pesnihi.com/lyrics/w/wellboy/xn--zhovt-malvi-5ok.html>
- 54.YARMAK. «Дике поле». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/4448338.html>

55. YARMAK. «Моя країна». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/1457529.html>
56. YARMAK. «Хай нам, брате, пощастить». URL: <https://mp3ukr.com/3311-yarmak-hay-nam-brate-poschastit.html>
57. YARMAK & Tarabarova. «Voin». URL: <https://pesnihi.com/lyrics/ya/yarmak/voin-voin.html>
58. YourCoach. «Donbas». URL: <https://open.spotify.com/track/7sZX6s8IU1Q0K5cct2qj5e>
59. Zinchenko. «Крейсер “Москва”». URL: <https://pesnihi.com/lyrics/z/zinchenko/krejser-moskva.html>
60. Zinchenko. «Трактористи». URL: <https://www.pisni.org.ua/songs/2460961.html>

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Академічний тлумачний словник української мови в 11-ти томах. 1979. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>.
2. Анисимова Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация : учеб. пособ. Москва : Академия, 2003. 128 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://academia-moscow.ru/ftp_share/_books/fragments/fragment_15578.pdf.
3. Бабенко Л. Г., Казарин Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика: учеб. пособ. Москва : Флинта: Наука, 2003. 495 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://shorturl.at/kLSX5>.
4. Бабенко Л. Г. Филологический анализ текста. Основы теории, принципы и аспекты анализа : учеб. пособ. Москва : Академичес. Проект, 2004. 462 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.livelib.ru/book/1001588360-filologicheskij-analiz-teksta-osnovy-teorii-printsipy-i-aspekty-analiza-l-g-babenko>.
5. Барт Р. Від твору до тексту / Ролан Барт // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М.Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – С. 378–384.
6. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. Москва : Прогресс, 1989. 615 с.
7. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. Москва : Кн. по Требованию, 2013. 444 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.lgaki.info:404/2017/Бахтин_Эстетика%20словесного.pdf.
8. Бахтін М. М. Проблема тексту в лінгвістиці, філології та інших гуманітарних науках / Михайло Бахтін // Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М.Зубрицької. – Львів: Літопис, 1996. – С. 318–323.
9. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики. *Мовознавство*. 2011. № 3. С. 87–90. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://movoznavstvo.org.ua/index.php?>

[option=com_attachments&task=download&id=191.](https://movoznavstvo.org.ua/index.php?option=com_attachments&task=download&id=191)

- 10.Белова А. Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс» в сучасній лінгвістиці. *Вісник КНУ : іноземна філологія*. 2004. № 32-33. С. 8–14.
- 11.Біловус Л. І. Теорія інтертекстуальності як модус новаторства у творчих феноменах В. Стуса та І. Світличного : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06. Тернопіль, 2003. 172 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/1600/1/дисертація%20Біловус.pdf>.
- 12.Бісімалієва М. К. Про поняття «текст» та «дискурс». *Лінгвістика тексту: хрестоматія*. 2009. С. 11–16. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://grinch-home.at.ua/_ld/1/149_Zagnittko_Lingv.pdf.
- 13.Болотнова Н. С. Филологический анализ текста: навч. посіб. 4-те вид. Москва : Флинта: Наука, 2009. 520 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5850495/>.
- 14.Будний В. В., Ільницький М. М. Порівняльне літературознавство : навч. посіб. Київ : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2008. 430 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://megalib.com.ua/book/3_Porivnyalne_literaturoznnavstvo.html.
- 15.Ващенко В. С. Про становлення й самовизначення лінгвостилістики як науки. *Українська народна лексика*. 1974. С. 129–135.
- 16.Виноградов В. В. О теории художественной речи. Москва : Высшая шк., 1971. 240 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib2.pushkinskijdom.ru/Media/Default/PDF/Person/Vinogradov-1971.pdf>.
- 17.Всеволодова М. К. К вопросу о методологиях и методиках лингвистического анализа. *Вестник МГУ. Серия 9. Филология*. 2005. № 3. С. 51–78. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-metodologii-lingvisticheskogo-analiza-kak-formy-obucheniya/viewer>.
- 18.Віннікова Н. М. Українська літературна пародія: генеза, проблематика, поетика : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01. Київ, 2015. 40 с.

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/10994/1/avtoreferat_vinnikova.pdf.
19. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Москва : Ком Кн., 2007. 144 с.
20. Голянич М. І. Внутрішня форма слова і дискурс : монографія. Івано-Франківськ : Видавничо-дизайн. від. ЦІТ Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2008. 296 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000013439>.
21. Гринишина І. І., Марченко Т. М. Інтертекстуальність та її роль в аналізі літературного твору. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки*. 2012. № 12. С. 31–35. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/5947/3/8.pdf>.
22. Давидюк Ю. Б. Універсальні категорії художнього тексту. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2012. № 65. С. 229–232. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=VZhDU_2012_65_51.
23. Денис Г. О. Лінгвостилістичні особливості анекдота у газетних текстах. *Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка*. 2007. С. 37–42. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/12-7.pdf#page=37>.
24. Дзик Р. А. Рецепція теорії інтертекстуальності сучасною українською поетикою. *Актуальні проблеми літературознавчої термінології : науковий збірник*. 2017. № 2. С. 38–43. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.academia.edu/36464274/Reception_of_the_Intertextuality_Theory_by_Modern_Ukrainian_Poetics Рецепція теорії інтертекстуальності сучасною у українською поетикою.

25. Должикова Т. І. Лінгвістичний аналіз художнього тексту як наукова й навчальна дисципліна. *Науковий вісник Донбасу*. 2013. № 2. С. 1–9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=vd_2013_2_11.
26. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. Київ : Акад., 2009. 264 с.
27. Женетт Ж. Палимпсесты: литература во второй степени. Москва : Наука, 1982. 213 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://e-lib.mslu.by/bitstream/edoc/392/1/Сысоева%20Т.%20А.%20Пример%20в%20поддержку%20авторского%20мнения.pdf>.
28. Загнітко А. П. Актуальні проблеми текстової лінгвістики. *Лінгвістичні студії*. 1999. № 5. С. 95–111. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://litmisto.org.ua/?p=143>.
29. Загнітко А. П. Лінгвістика тексту. Теорія і практикум. Донецьк : ДонДУ, 2006. 289 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://grinch-home.at.ua/_ld/1/149_Zagnittko_Lingv.pdf.
30. Заржицька А. С. Лінгвістичні засоби актуалізації категорій інтертекстуальності й інтермедіальності в оригіналі та перекладі художнього тексту : Дипломна робота на здобуття ступеня магістра : 035. Хмельницький, 2020. 112 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elar.khmnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10933/1/Заржиц_ка_magisterska_2020_GPhilTrans.pdf.
31. Инфантова Г. Г. Реализация категории связности в устном тексте. *Структура и семантика*. 2001. Т. 1. С. 54–62. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.philology.ru/linguistics1/infantova-01.htm>.
32. Іванова Н. П., Киченко О. С., Костюк Т. П. Пародія як засіб осмислення фактів пандемічної сучасності. *Trends in the development of modern scientific*. 2021. С.

- 371–377. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2021/06/XXXI-Conference-June-22-25-2021-Vancouver-Canada.pdf>.
- 33.Ізбенко М. В. Інтертекстуальний підхід: історія і сучасність. *ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2006. № 26. С. 108–112. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/1051/1/06imvapis.pdf>.
- 34.Іщенко Н. Г. Текст – цілісна мовна й мовленнєва структура. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки»*. 2016. Т. 1, № 5. С. 128–130. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=nvddpufm_2016_5\(1\)_33](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=nvddpufm_2016_5(1)_33).
- 35.Каменская О. Л. Текст и коммуникация. Москва : Высшая шк., 1990. 152 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/4467335/>.
- 36.Кицак Г. В. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Мова і культура*. 2010. Т. 13, № 7. С. 87–92. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/7162/1/10kgvtyo.pdf>.
- 37.Ковалик І. І., Мацько Л. І., Плющ М. Я. Методика лінгвістичного аналізу тексту. Київ : Вища шк., 1984. 120 с.
- 38.Кораблева Н. В. Интертекстуальность литературного произведения : учеб. пособ. Донецк : Кассиопея, 1999. 28 с.
- 39.Котович В. В. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Дрогобич : Просвіт, 2007. – 188 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.dpu.edu.ua/pedagogical/wp-content/uploads/2018/03/opys-apmovpsh-kotovych-v.v..pdf>
- 40.Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 423 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kochan_Iryna/Linhvistychnyi_analiz_tekstu.pdf.

- 41.Крупа М. П. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тернопіль : Підруч. і посіб., 2005. 416 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://old.mgu.edu.ua/docs/biblioteka/filolog/krupa.pdf>.
- 42.Кулик О. Д. Словотвірна зв'язність тексту та її вивчення в основній школі. *Українська мова і література в школах України*. 2014. № 12. С. 12–18. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ephseir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/2238/Кулик_стаття26.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- 43.Курилович Е. Поэтический язык с лингвистической точки зрения. Очерки по лингвистики. Ред. В. А. Звегинцев. Москва : Изд-во Иностранной литературы, 1962. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.booksite.ru/fulltext/kurilovich/text.pdf>
- 44.Леонтьев А. А. Основы психолингвистики. Москва : Смысл, 1997. 287 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bookap.info/book/leontev_osnovy_psiholingvistiki/.
- 45.Лещенко А. В. Систематизация текстовых категорий: проблемы и перспективы. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2014. Т. 2, № 10. С. 54–56. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmgu_filol_2014_10\(2\)_16](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvmgu_filol_2014_10(2)_16).
- 46.Лещенко А. В. Текстовые категории: критерии классификации. *Функциональная лингвистика: сб. научн. работ*. 2013. № 5. С. 216-219. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.chdtu.edu.ua/handle/ChSTU/486>.
- 47.Леднік О. Когезія та когерентність як категорії зв'язного тексту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць*. 2010. № 6. С. 119–123. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15909/Lednik.pdf?sequence=1>.

- 48.Лінгвістичний аналіз тексту: словник термінів / ред.: М. І. Голянич та ін. Івано-Франківськ : Сімик, 2012. 392 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/2809>.
- 49.Лотман Ю. М. Текст у тексті. Антологія світової літературно-критичної думки XX ст. Львів, 1996. 434 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.scribd.com/presentation/500086748/%D0%A2%D0%95%D0%9A%D0%A1%D0%A2-%D0%A3-%D0%A2%D0%95%D0%9A%D0%A1%D0%A2%D0%86>
- 50.Макаров Л. М. Интерпретативный анализ дискурса в малой группе : Диссертация. Тверь, 1998. 199 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.studmed.ru/makarov-m-l-yazykovoe-obschenie-v-maloy-gruppe-opyt-interpretativnogo-analiza-diskursa_10434eeda25.html.
- 51.Мельничайко В. Я. Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови. Київ : Рад. шк., 1986. 168 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.dnu.dp.ua/docs/vybir/ffil/program_5a57dcd161a52.doc.
- 52.Мельнікова Т. В. До проблеми класифікації пародії. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2016. Т. 1, № 25. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14279/1/Melnikova_116-118.pdf.
- 53.Мороховський А. М. Деякі основні поняття стилістики й лінгвістики тексту. Київ : Знання, 1981. 261 с.
- 54.Новиков В. И. Книга о пародии. Москва : Сов. писатель, 1989. 544 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://imwerden.de/publ-11246.html>.
- 55.Овсієнко Л. М. Текст як об'єкт вивчення лінгвістики й лінгводидактики. *Теоретична і дидактична філологія*. 2014. № 17. С. 114–131. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tidf_2014_17_12.
- 56.Павлик О. Б. Зв'язність та цілісність як основні параметру тексту. *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук : зб. наук. пр. викл. за*

- підсумками н.-д. роботи. 2007. С. 90–92. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3540/1/зв'язність%20та%20цілісність.pdf>.
57. Паршак К. Д. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2014. № 11. С. 196–199. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/22547/Parshak.pdf?sequence=1>.
58. Петровська Н. М. Поняття тексту в сучасній лінгвістиці та прийоми роботи з іншомовним текстом. *Філологічні студії: Зб. наук. пр.* 2008. № 1-2. С. 432–436. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/153578908.pdf>.
59. Петровський В. І. Про принципи і методику цілісного лінгвістичного аналізу поетичних творів. *Вісник ЛДУ*. 1986.
60. Рожило Л. П. Українська мова та література в школі. 1978. № 2.
61. Рябова К. О. Цілісність і зв'язність як основні текстуальні категорії. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31, № 4. С. 173–176. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/4_2020/part_2/33.pdf.
62. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми: підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001595
63. Смирнова Т. А. Типология и функции цитаты в художественном тексте (на материале романов А. Битова «Пушкинский дом», В. Маканина «Андеграунд, или Герой нашего времени»): автореф. дис. ... к. филол. н.: специальность:

- 10.01.08 – Теория литературы. Текстология / Т.А. Смирнова // Московский гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – М., 2005. – 20 с.
64. Станіслав О. В. До питання зв'язності тексту: теоретичний аспект (на матеріалі французької мови). *Мова і культура*. 2012. Т. 6, № 15. С. 159–164. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2012_15_6_27.
65. Стрілецька С. В. Когезія як домінуюча категоріальна характеристика тексту й засоби її забезпечення. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2019. Т. 30, № 2. С. 39–42. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/2_2019/part_2/10.pdf.
66. Тороп П. Х. Проблема интекста. *Труды по знаковым системам XIV. Текст в тексте. Ученые записки Тартуского госуниверситета*. 1981. № 567. С. 33–44. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cceeol.com/search/article-detail?id=816734>.
67. Тураева З. Я. Лингвистика текста. Текст: структура и семантика.: учеб. пособ. Москва : Просвещение, 1986. 127 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://library.samdu.uz/files/45dbbee291df60971de9fd02e1e69a93_Лингвистика_текста_1986.pdf.
68. Українська мова: енциклопедія / ред.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк (та ін.). 2-ге вид. Київ : «Укр. енцикл.» ім. М. Баж., 2004. 824 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://archive.org/details/UkrMovEnts>
69. Фатеева Н. А. Интертекст в мире текстов: Контрапункт интертекстуальности. Москва : Комкнига, 2006. 280 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.studmed.ru/fateeva-n-a-kontrapunkt-intertekstualnosti-ili-intertekst-v-mire-tekstov_b2beeac33bb.html.
70. Федорова Л. О. Відтворення зв'язності при перекладі юридичного документа. *Вісн. Нац. техн. ун-ту України «КПІ»*. Сер. Філологія. Педагогіка. 2013. № 1. С. 74–84. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5208/1/10.pdf>.

- 71.Форманова С. В. Іван Ковалик – засновник дисципліни «Лінгвістичний аналіз тексту». *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2017. Т. 2, № 64 (2). С. 268–273. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Vlnu_fil_2017_64\(2\)_35](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=Vlnu_fil_2017_64(2)_35).
- 72.Формусяк Н. А. Когезія та когерентність публіцистичного тексту. *Вісник Чернів. нац. ун-ту. ім. Ю. Федьковича Серія романо-германська філологія*. 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/formusyak-na-pidhodi-do-doslidzhennya-publitsistichnogo-tekstu/>.
- 73.Шевченко Н. В. Основы лингвистики текста : учеб. пособ. Москва : Приориздат, 2003. 156 с.
- 74.Шистовська А. А. Поняття інтертекстуальності та підходи до нього. *Записки з романо-германської філології*. 2017. № 2. С. 132–139. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zrgf_2017_2_19.
- 75.Щерба Л. В. Досвід лінгвістичного тлумачення віршів. Вибрані роботи з російської мови. Москва : Російська мова, 1957.
- 76.Ярема О. Б. Типологія і функції алюзій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2014. № 12. С. 111–113. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v12/Filologi12.pdf#page=111>.
- 77.Carstens W. Text linguistics: relevant linguistics? *School of Languages and Arts, Potchefstroom University for CHE*. 1999. P. 588–595. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pala.ac.uk/uploads/2/5/1/0/25105678/carstens.pdf>.
- 78.De Beaugrande R., Dressler W. Introduction to text linguistics. London & New York : Longman, 1981. 270 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.academia.edu/31596533/Introduction_to_Text_Linguistics.
- 79.Driven R., Verspoor M. Cognitive Exploration of Language and Linguistics. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company., 1998. 290 p.

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
https://www.academia.edu/19696305/Cognitive_Exploration_of_Language_and_Linguistics_CLIP_1_revised.
80. Halliday M. A. K., Hasan R. Cohesion in English. London : Longman, 1976. 374 p.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://archive.org/details/cohesioninenglis0000hall/page/n9/mode/2up>.
81. Kristeva J. La revolution langage poetique: l'avantgarde a la fin du XIX-e siecle. Paris, 1974. 443 c.
82. Labocha J. The object of study of text linguistics (Textology). *Studia Linguistica*. 2011. No. 128. P. 59–68. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://filg.uj.edu.pl/documents/41616/8969068/12804-Labocha.pdf>.

ДОДАТОК 1

Граматично зв'язні тексти (57 од.): «Фортеця Бахмут» («Антитіла»); «Козацькому роду нема переводу» (Jerry Heil); «Ой у лузі» (Андрій Хливнюк); «Рідні мої» (alyona alyona & Jerry Heil); «Ластівки» (Chico & Qatoshi); «Враже» (Angy

Kreyda); **«Біля тополі»** («SHUMEI»); **«Україна переможе»** (Олександр Пономарьов, Михайло Хома, Тарас Тополя, Євген Кошовий, Юрій Ткач, Петро Чорний); **«Чути гімн»** (Skofka); **«Азовсталь десь там під зорями»** (Delamer); **«Лелека»** (MamaRika & YAKTAK); **«Жовті мальви»** (Wellboy); **«Гей, плине кача»** («Пікардійська Терція»); **«Ми з України»** (DZIDZIO, Наталія Могилевська, Тіна Кароль, Фагот, Юлія Саніна, MELOVIN, Оля Цибульська, ALEKSEEV, Настя Каменських, Злата Огнєвіч, Сергій Бабкін та ін.); **«До батьків»** (Krechet & Kola); **«Шо ви, браття»** (jockii druce); **«Повернись живим»** («БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ»); **«Квіти мінних зон»** («Океан Ельзи»); **«Місто Марії»** («Океан Ельзи»); **«Повітряна тривога в Криму»** («Spiv Brativ»); **«Укриття»** (TANKATAKA); **«Мамо»** (Kornel); **«Віddaю Притулі»** (Шугар); **«Міста-герої»** (Diandi); **«Паляниця»** (Banar); **«Voïn»** (YARMAK & Tarabarova); **«Крейсер “москва”»** (Zinchenko); **«Maskva»** («Spiv Brativ»); **«Хай нам, брате, пощастить»** (YARMAK); **«Бахмут»** («Spiv Brativ»); **«Мрія»** (Jerry Heil); **«Кохайтесь, чорнобріві»** (Jerry Heil); **«Стефанія»** («KALUSH»); **«Ванька-Встанька»** (Маша Кондратенко); **«Тривога»** («SHUMEI»); **«Весна»** («Океан Ельзи»); **«Скільки ще»** («Chekson»); **«Не забудем і не пробачим»** (Skofka); **«Шлях»** (Skylerr & Goubenko); **«Реве та стогне»** (IZI SURF); **«Это вы виноваты»** (SKRYAGA); **«Моя країна»** (YARMAK); **«Нумо, козаки»** («KALUSH» & Kozak Siromaha); **«Добрий день, everybody»** («Мюслі Ua»); **«Пес Патрон»** («Karta Svitu»); **«Вова, ї* їх б*»**(Мюслі Ua); **«Дике поле»** (YARMAK); **«Допоможе ЗСУ»** (Chico & Qatoshi); **«Батько наш Бандера»** (Glova, Manin, Govorun); **«Donbas»** (YourCoach); **«ЗСУ»** («Ціна ритму»); **«Беха»** («paashee»); **«Вороги»** (хейтснїч & киця має кігті); **«Бандера»** (krasavaklassniy); **«Трактористи»** (Zinchenko); **«Купала»** (Jerry Heil, alyona alyona, & ela); **«Москаль некрасівий»** (Jerry Heil & Verka Serduchka).

Граматично незв'язні тексти (3 од.): **«Гуляли»** («KALUSH» & Kozak Siromaha); **«Воїни світла»** (Lyapis Trubetskoy); **«Ой на ой»** (Skofka).

ДОДАТОК 2

Семантично зв'язні тексти (32 од.): *«Фортеця Бахмут»* («Антитіла»); *«Козацькому роду нема переводу»* (Jerry Heil); *«Ой у лузі»* (Андрій Хливнюк); *«Рідні мої»* (alyona alyona & Jerry Heil); *«Ластівки»* (Chico & Qatoshi); *«Враже»* (Angy

Kreyda); **«Біля тополі»** («SHUMEI»); **«Україна переможе»** (Олександр Пономарьов, Михайло Хома, Тарас Тополя, Євген Кошовий, Юрій Ткач, Петро Чорний); **«Чути гімн»** (Skofka); **«Азовсталь десь там під зорями»** (Delamer); **«Лелека»** (MamaRika & YAKTAK); **«Жовті мальви»** (Wellboy); **«Гей, плине кача»** («Пікардійська Терція»); **«Ми з України»** (DZIDZIO, Наталія Могилевська, Тіна Кароль, Фагот, Юлія Саніна, MELOVIN, Оля Цибульська, ALEKSEEV, Настя Каменських, Злата Огнєвіч, Сергій Бабкін та ін.); **«До батьків»** (Krechet & Kola); **«Шо ви, браття»** (jockii druce); **«Повернись живим»** («БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ»); **«Квіти мінних зон»** («Океан Ельзи»); **«Місто Марії»** («Океан Ельзи»); **«Повітряна тривога в Криму»** («Spiv Brativ»); **«Укриття»** (TANKATAKA); **«Мамо»** (Kornel); **«Віддаю Притулі»** (Шугар); **«Міста-герої»** (Diandi); **«Паляниця»** (Banar); **«Voïn»** (YARMAK & Tarabarova); **«Крейсер “москва”»** (Zinchenko); **«Ой на ой»** (Skofka); **«Maskva»** («Spiv Brativ»); **«Воїни світла»** (Lyapis Trubetskoy); **«Хай нам, брате, пощастить»** (YARMAK); **«Бахмут»** («Spiv Brativ»).

Частково семантично зв'язні тексти (14 од.): **«Мрія»** (Jerry Heil); **«Кохайтесь, чорнобриві»** (Jerry Heil); **«Стефанія»** («KALUSH»); **«Ванька-Встанька»** (Маша Кондратенко); **«Тривога»** («SHUMEI»); **«Весна»** («Океан Ельзи»); **«Скільки ще»** («Chekson»); **«Не забудем і не пробачим»** (Skofka); **«Гуляли»** (Kozak Siromaha); **«Шлях»** (Skylerr & Goubenko); **«Реве та стогне»** (IZI SURF); **«Это вы виноваты»** (SKRYAGA); **«Моя країна»** (YARMAK); **«Нумо, козаки»** («KALUSH» & Kozak Siromaha).

Семантично незв'язні тексти (14 од.): **«Добрий день, everybody»** («Мюслі Уа»); **«Пес Патрон»** («Karta Svitu»); **«Вова, ї* їх б*»** (Мюслі Уа); **«Дике поле»** (YARMAK); **«Допоможе ЗСУ»** (Chico & Qatoshi); **«Батько наш Бандера»** (Glova, Manin, Govorun); **«Donbas»** (YourCoach); **«ЗСУ»** («Ціна ритму»); **«Беха»** («paashee»); **«Вороги»** (хейтспіч & киця має кігті); **«Бандера»** (krasavaklassniy); **«Трактористи»** (Zinchenko); **«Купала»** (Jerry Heil, alyona alyona, & ela); **«Москаль некрасівий»** (Jerry Heil & Verka Serdutchka).

ДОДАТОК 3

Смислово зв'язні тексти (31 од.): *«Фортеця Бахмут»* («Антитіла»); *«Ой у лузі»* (Андрій Хливнюк); *«Рідні мої»* (alyona alyona & Jerry Heil); *«Враже»* (Angy Kreyda); *«Біля тополі»* («SHUMEI»); *«Україна переможе»* (Олександр Пономарьов, Михайло Хома, Тарас Тополя, Євген Кошовий, Юрій Ткач, Петро Чорний);

«Азовсталь десь там під зорями» (Delamer); «Лелека» (MamaRika & YAKTAK); «Жовті мальви» (Wellboy); «Гей, плине кача» («Піккардійська Терція»); «Ми з України» (DZIDZIO, Наталія Могилевська, Тіна Кароль, Фагот, Юлія Саніна, MELOVIN, Оля Цибульська, ALEKSEEV, Настя Каменських, Злата Огнєвіч, Сергій Бабкін та ін.); «До батьків» (Krechet & Kola); «Шо ви, браття» (jockii druce); «Квіти мінних зон» («Океан Ельзи»); «Місто Марії» («Океан Ельзи»); «Повітряна тривога в Криму» («Spiv Brativ»); «Укриття» (TANKATAKA); «Мамо» (Kornel); «Міста-герої» (Diandi); «Крейсер “москва”» (Zinchenko); «Maskva» («Spiv Brativ»); «Хай нам, брате, пощастить» (YARMAK); «Бахмут» («Spiv Brativ»); «Москаль некрасівий» (Jerry Heil & Verka Serdutchka); «Кохайтесь, чорнобриві» (Jerry Heil); «Стефанія» («KALUSH»); «Дике поле» (YARMAK); «Тривога» («SHUMEI»); «Батько наш Бандера» (Glova, Manin, Govorun); «Это вы виноваты» (SKRYAGA); «Гуляли» («KALUSH» & Kozak Siromaha).

Частково смислово зв'язні тексти (17 од.): *«Купала» (Jerry Heil, alyona alyona, & ela); «Мрія» (Jerry Heil); «Ванька-Встанька» (Маша Кондратенко); «Весна» («Океан Ельзи»); «Скільки ще» («Chekson»); «Не забудем і не пробачим» (Skofka); «Шлях» (Skylerr & Goubenko); «Реве та стогне» (IZI SURF); «Моя країна» (YARMAK); «Паляниця» (Banar); «Козацькому роду нема переводу» (Jerry Heil); «Трактористи» (Zinchenko); «Вороги» (хейтспіч & киця має кігті); «Ластівки» (Chico & Qatoshi); «Чути гімн» (Skofka); «Повернись живим» («БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ»); «Віддаю Притулі» (Шугар).*

Смислово незв'язні тексти (12 од.): *«Добрий день, everybody» («Мюслі Ua»); «Пес Патрон» («Karta Svitu»); «Вова, ї* їх б*» (Мюслі Ua); «Допоможє ЗСУ» (Chico & Qatoshi); «Donbas» (YourCoach); «ЗСУ» («Ціна ритму»); «Беха» («praashee»); «Бандера» (krasavaklassniy); «Voïn» (YARMAK & Tarabarova); «Ой на ой» (Skofka); «Воїни світла» (Lyapis Trubetskoy); «Нумо, козаки» («KALUSH» & Kozak Siromaha).*

ДОДАТОК 4

Повністю зв'язні тексти (23 од.): *«Фортеця Бахмут»* («Антитіла»); *«Ой у лузі»* (Андрій Хливнюк); *«Рідні мої»* (alyona alyona & Jerry Heil); *«Враже»* (Angy Kreyda); *«Біля тополі»* («SHUMEI»); *«Україна переможе»* (Олександр Пономарьов, Михайло Хома, Тарас Тополя, Євген Кошовий, Юрій Ткач, Петро Чорний); *«Азовсталь десть там під зорями»* (Delamer); *«Лелека»* (MamaRika & YAKTAK); *«Жовті мальви»* (Wellboy); *«Гей, плине кача»* («Піккардійська Терція»); *«Ми з*

України» (DZIDZIO, Наталія Могилевська, Тіна Кароль, Фагот, Юлія Саніна, MELOVIN, Оля Цибульська, ALEKSEEV, Настя Каменських, Злата Огнєвіч, Сергій Бабкін та ін.); «До батьків» (Krechet & Kola); «Шо ви, браття» (jockii druce); «Квіти мінних зон» («Океан Ельзи»); «Місто Марії» («Океан Ельзи»); «Повітряна тривога в Криму» («Spiv Brativ»); «Укриття» (TANKATAKA); «Мамо» (Kornel); «Міста-герої» (Diandi); «Крейсер “москва”» (Zinchenko); «Maskva» («Spiv Brativ»); «Хай нам, брате, пощастить» (YARMAK); «Бахмут» («Spiv Brativ»).

Частково зв'язні тексти (35 од.): *«Козацькому роду нема переводу» (Jerry Heil); «Ластівки» (Chico & Qatoshi); «Чути гімн» (Skofka); «Повернись живим» («БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ»); «Віddaю Притулі» (Шугар); «Паляниця» (Banar); «Voın» (YARMAK & Tarabarova); «Мрія» (Jerry Heil); «Кохайтесь, чорнобриві» (Jerry Heil); «Стефанія» («KALUSH»); «Ванька-Встанька» (Маши Кондратенко); «Тривога» («SHUMEI»); «Весна» («Океан Ельзи»); «Скільки ще» («Chekson»); «Не забудем і не пробачим» (Skofka); «Шлях» (Skylerr & Goubenko); «Реве та стогне» (IZI SURF); «Это вы виноваты» (SKRYAGA); «Моя країна» (YARMAK); «Нумо, козаки» («KALUSH» & Kozak Siromaha); «Добрий день, everybody» («Мюслі Ua»); «Пес Патрон» («Karta Svitu»); «Вова, ї* їх б*» (Мюслі Ua); «Дике поле» (YARMAK); «Допоможе ЗСУ» (Chico & Qatoshi); «Батько наш Бандера» (Glova, Manin, Govorun); «Donbas» (YourCoach); «ЗСУ» («Ціна ритму»); «Беха» («raashee»); «Вороги» (хейтснїч & киця має кігті); «Бандера» (krasavaklassniy); «Трактористи» (Zinchenko); «Купала» (Jerry Heil, alyona alyona, & ela); «Москаль некрасівий» (Jerry Heil & Verka Serdutchka); «Гуляли» («KALUSH» & Kozak Siromaha); «Ой на ой» (Skofka).*

Незв'язні тексти (1 од.): *«Воїни світла» (Lyapis Trubetskoy).*

